

EUGLENA

PB-PP|B-37037
BELGIE(N) - BELGIQUE

JAAR 42
GANG
NR. 2

Afgiftekantoor GENT X • P 602287 • ISSN 0772-7895 • V.U.: JNM vzw, Kortrijksepoortstraat 192, 9000 Gent

WINTER 2021

DRIEMAANDELIJKS NATIONAAL TIJDSCHRIFT VAN JNM

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

JNM, de Jeugdbond voor Natuur en Milieu, is een jeugdbeweging voor iedereen tussen 7 en 26 jaar die zich goed voelt in de natuur en zijn schouders niet ophaalt voor het milieu. Samen trekken we het hele jaar door de mooiste natuurgebieden in en laten we ons betoveren door de zotste waarnemingen. We nemen zelf een zaag of schop in de hand en maken ruimte voor natuur. Bovendien gaan we op een duurzame en milieuvriendelijke manier door het leven en proberen we anderen daar ook warm voor te maken. En tijdens de zomermaanden? Dan kan je tijdens één van onze veertig zomerkampen in binnen- en buitenland dagenlang genieten met vrienden in de natuur. Kom zelf op ontdekking bij één van onze vijftig afdelingen in Vlaanderen en Brussel.

LID WORDEN EN BLIJVEN

We vinden het belangrijk dat iedereen met interesse voor natuur en milieu bij JNM terecht kan. Daarom kan je kiezen uit drie verschillende lidgeldtarieven. Het standaardtarief is 24 euro. Als je JNM wat meer wil steunen, kan je kiezen voor het verhoogd tarief van 30 euro. Als je het financieel moeilijker hebt, dan kies je het verlaagd tarief van 5 euro. Voor steunleden is het standaardtarief 30 euro. Er is ook een verlaagd tarief van 24 euro (je krijgt ook een abonnement op Euglena). Voor instellingen, bibliotheken, scholen... kan je lid worden voor 40 euro (je krijgt een abonnement op Euglena + Kikker).

CONTACTEER ONS

Op lokaal niveau zetten honderden vrijwilligers zich in om JNM'ers van 45 afdelingen uren leesplezier te bezorgen. Vul je gemeente in bovenaan op jnm.be en je komt terecht op de contactpagina van jouw afdeling.

Euglena is het driemaandelijkse nationale tijdschrift van JNM. De artikels en foto's worden gemaakt door onze vrijwilligers. Dank aan alle schrijvers en fotografen! Vragen? Inzendingen? Eén adres: euglena@jnm.be!

Werkten mee aan dit nummer:

Fien De Corte, Jorik Maes, Oliver Mechthold, Kristiaan Proesmans, Viktor Proesmans, Jeroen Rappé, Helena Theuwissen, Robin Van Den Broeck, Roos Van Elsen, Paulien Vanhauwere, Raf Vanisterbecq, Guust Vankeersbilck

Vormgeving en illustraties: Ewoud Vannoppen

INHOUDSTAFEL

3 Voorwoord

AFDELINGEN

4 Op bezoek bij Onderstebovenshelde

NATUURBEHEER

6 De jakhals komt eraan

10 Veteraanfruitbomen

13 Olifanten in Europa?

MILEU

14 Klimaatmars

16 Sterrebo blijft!

18 Een korte geschiedenis van de klimaatwetenschappen

NIEUWS UIT NATIONAAL

21 Diversiteitsdag

22 Nieuws uit Nationaal

23 Wie zijn SNUIT?

VERDER NOG

25 De kat

27 Plantaardig of dierlijk

30 INsect

AANKONDIGINGEN

31 Kerstfuif

VOORWOORD

Dag JNM'er

Voor jou ligt opnieuw een prachtige Euglena. Die valt in je bus tijdens een heel leuke, aangename periode. Stiekem ben ik wel een sint- en kerstmens, ook al denken velen van niet... Gezellig, warm, 's avonds met chocomelk onder een dekentje een boek lezen of je favoriete serie kijken als het buiten donker en koud is. Ik vind dat dat wel iets heeft.

Alleen... die sneeuw. Ik haat het oprecht. Sneeuw. Waarom zou het leuk zijn om met bevroren water naar elkaar te gooien? Om het veel te koud te hebben aan ofwel je handen ofwel je hele lichaam omdat je vol sneeuw hangt? Ik versta er niks van.

Nu, er is één iets dat in mijn voordeel speelt: klimaatverandering. Streng winters zijn niet echt meer aan de orde, dus winters met langdurige extreme sneeuwval kennen we niet meer. Die paar dagen met sneeuw blijf ik gewoon lekker binnen; dankjewel CO₂ voor deze klimaatverandering!

Maar genoeg gezeverd. Eigenlijk zitten we met een serieus probleem, een extreme situatie, een volgende crisis. De klimaatverandering. Het is bijzonder ernstig. Denk aan de overstromingen deze zomer in Europa, de bosbranden in het zuiden, hittegolven vorig jaar... Het stapelt zich op en ook wij, in België, ontsnappen er niet aan.

Ik ben heel blij, als bondsvoorzitter van JNM, dat wij op de klimaatmars van 10 oktober zo goed vertegenwoordigd waren. Als JNM, maar ook als 'jongeren'. Chiro, Globelink, Vlaamse Jeugdraad en duizenden andere jongeren liepen mee in de klimaatmars. Jongeren beseffen, weten en snappen maar al te goed dat spijbelen voor het klimaat prioritair is.

Een ambitieus klimaatbeleid is wat we vragen. Wetenschappers zijn het erover eens dat het allemaal draait om CO₂, dat we die moeten reduceren. Sterk reduceren. Klimaatneutraliteit tegen 2050 is een absolute must, minder kan niet. Het gaat écht wel over CO₂ reduceren, over minder CO₂ dus, en het is een fabeltje dat je massaal bomen kan planten die dan wel al die uitstoot zullen compenseren. Ja, bomen nemen CO₂ op, en ja, bossen zijn een belangrijk onderdeel van het klimaatbeleid, maar dat is gelimiteerd. Een combinatie van een sterke CO₂-reductie en een sterke stijging van kwaliteitsvolle natuur is ons - enige (?) - redmiddel.

Een ambitieus klimaatbeleid, allemaal goed en wel, maar zolang het niet sociaal rechtvaardig is, zijn we weer vertrokken. De transitie naar klimaatneutraliteit zal wel een centje kosten op korte termijn. Los van het feit dat klimaatneutraliteit zich op lange termijn sterk terugbetaalt, mogen het nu niet de mensen in onze

“Ik ben heel blij dat wij op de klimaatmars van 10 oktober zo goed vertegenwoordigd waren. Als JNM, maar ook als 'jongeren'”

samenleving zijn met een lage sociaal-economische positie en/of zij die in (kans)armoede leven, die de factuur op hun bord krijgen. Het is aan de regering om een slimme belasting te heffen op klimaatvervuilende activiteiten en de juiste investeringen te doen. Tot slot is een duidelijk wetgevend kader dat klimaatvervuilende activiteiten een halt toeroept, of dat toch probeert, een 'must have' in dit hele verhaal.

Goed, tot hier mijn klimaatbetoog. Mijn voorwoord. Ik weet vooral dat we als JNM goed bezig zijn, dat de jonge generatie gigantisch goed bezig is en dat we voor onze eigen JNM-leden én vrijwilligers gigantisch goed bezig zijn, op alle vlakken!

Oliver,
namens de bondstop
Robin, Lore en Oliver

©

AFDELING IN DE KIJKER

ONDERSTEBOVENSCHELDE

Hey Fien, hoe gaat het in Onderstebovenshelde?

Hey daar! Ik ben Fien, voorzitter van Onderstebovenshelde sinds 2019 en ik stel met veel trots onze afdeling voor! Welkom bij afdeling Onderstebovenshelde! Wij zijn dat gigantische gebied onder Gent (Merelbeke, Wetteren, Oosterzele...) zowat onder, boven en rond de Schelde. Vandaar de naam! We noemen onszelf soms wel 'piraten van de Schelde', dat zie je ook aan ons logo: een piraten-schip, compleet met zeemeermin!

Onderstebovenshelde bestond vroeger uit twee afdelingen (Bovenshelde en Scheldeland), maar sinds 2013 zijn wij officieel Onderstebovenshelde! En, sinds 2019 zijn we fel aan het groeien, zowel in leden als leiding. Je zou kunnen zeggen dat er een Onderstebovenshelde-boom was! Twee jaar geleden zaten we namelijk maar met een stuk of vijf in het bestuur, en nu zijn we met 15! Oh, en allemaal echt de zotste vrijwilligers die je je kan inbeelden, ik kijk ernaar uit om ze aan jullie voor te stellen!

We zijn momenteel met exact (effe website checken haha) 140 leden, wat 50 meer is dan begin vorig jaar. Hiervan zijn er een stuk of 70 piepers, waardoor we halverwege vorig jaar ook beslisten om

twee piepgroepen in te richten: graspiers (2e & 3e leerjaar) en boompiers & pini's (4e tot 6e leerjaar). Ook hebben we een stuk of 15 ini's. Wat bijzonder goed werkt bij ons, is het piniproject. Sinds vorig jaar zijn we daar enorm op beginnen inzetten, en zijn de zes pini's van vorig jaar nu allemaal ini's! We doen met iedere groep twee activiteiten per maand, dat is soms even druk, maar lukt wel! Zeker omdat het nu kleinere groepjes zijn, wat het aangenamer maakt voor zowel de leiding als de piepers! We hebben dus veel veranderingen meegemaakt, zowel in leden als in bestuur, maar we zijn een gezellige bende waar alles sowieso in orde komt, op z'n JNM's

Wie staat er jou dit jaar bij in het bestuur, en wat mogen we van hen weten?

Wel, aangezien ze zichzelf het best kunnen voorstellen, hebben er een paar iets over zichzelf geschreven. Dussss (tromgeroffel) hier (een deel van) hét Onderstebovenshelde bestuur!

Fien: Hey! Ik ben dus Fien, de voorzitter van deze geweldige afdeling. Ieder weekend kijk ik vol trots naar wat we samen allemaal kunnen bereiken. Van knotsgekke activiteiten, tot weekendjes en kampen! <3

Bo: Heyo, ik ben Bo maar Ob op z'n onderstebovenschelds! Een leuk weetje is dat het eerste sociale wat ik heb gedaan toen ik terug in België woonde een JNM-kamp was, dus ik zou mezelf wel een hardcore JNM'er durven noemen;) In mijn afdeling ben ik matras en sociale-media-mensje, dus als je mijn werk wilt bewonderen volg @jnm.understebovenshelde!!

Sibald: Hey, ik ben Sibald. Ik was acht toen ik de jnm leerde kennen. Ik ben sindsdien altijd even graag naar de activiteiten gekomen. Ik geef nu m'n tweede jaar leiding, als graspiepverantwoordelijke. Samen met Bo ben ik ook matras. Ik heb echt zin in de zomer, ik kan niet wachten op de kampen.

Enya: Hallokes, ik ben Enya en ik ben natuur- en beheerverantwoordelijke van JNM Onderstebovenshelde. Ik ben al zeker acht jaar lid en ben van plan om er zeker nog acht bij te doen! Wel vind ik dat er nog al weinig walvissen aanwezig zijn in de JNM, daar moeten we dus iets aan doen

Manar: Hallo daar! Ik ben Manar, en ik ben nu al zo'n twee jaar leiding van de tofste afdeling van allemaal: OBS. Een interessant feitje over mij is dat ik goed

ben in alles, behalve in de zaken waar ik niet goed in ben!

Theo: Allooo ik ben opa Theo, de fossiel van Onderstebovenshelde. Toen de dierkes nog spraken hebben we Boven-schelde en Scheldeland samengesmeten om een goed draaiende afdelingswerking op te zetten. Ik ben echt vree trots op het zalige bestuur en de nieuwe generatie begeleiding als ik zie hoe groot OBS is geworden!!! Petjenaf. In de afdeling ben ik inleiding en roep ik casual geesten op.

Buiten de afdeling geef ik cursussen vanuit de VP (vormingsploeg) (kom allemaal mee op BAC/HAC/IC).

Dit is mijn negende jaar in de JNM en ik hoop er nog negen jaar bij te doen!

Kayla: Ola, Kayla hier. Ook al zit ik nog niet lang in de JNM en ken ik het nog niet zo goed, noem ik mij toch wel een trotse JNM'er. Sinds kort geef ik de kleine graspiers van Onderstebovenshelde leiding en ik ben er dol op. Ik ben een echte gelukzak om te kunnen zeggen dat ik in een team vol met andere zalige mensjes zit.

Thijs: Ik ben Thijs, de secretaris en ping, aka de tank van de afdeling. Ik zorg ervoor dat we niet kopje onder gaan in de woelige financiële wateren!

Arne: Hallooo ik ben Arne, samen met Sibald trotse verantwoordelijke voor onze ondersteboven graspiers, ik zelf zit al in de JNM vanaf..., wel al lang. Maar wat ik me wel kan herinneren zijn de momenten met onze gekke afdeling, en in de discussie wie beter is, Boompiepers of Gras-, weet ik al rap het antwoord

Cas: Hey, Ik ben Cas! Ik ben leiding bij de boompiers van Onderstebovenshelde. Ik ben lid sinds februari 2021. Ik hou van ravotten in de natuur samen met de piepers!

Iona: Hoi, ik ben Iona, op z'n Onderstebovenschelds Anoi, niet te verwarren met Hanoi, want dat ligt in Vietnam en Iona hoort bij Schotland. Daar heeft het natuurlijk niets mee te maken, ik ben eerder een lachende tomaat die nu eerste jaar leiding geeft aan de graspiers.

Wat valt er daar te zien qua natuur- en ander schoon?

Aha, voor een zotte variatie van natuurlijk (en menselijk) schoon moet ge bij ons zijn! We hebben geen vaste stek, dus zitten we een beetje overal. De Kalkense Meersen in Schellebelle, geniaal voor vogelspotten en beheerwerken, het Gentbos met al haar modder en klimbomen, de Makkegemse bossen voor pad-denstoelen en geocaching en allemaal kleinere natuurgebiedjes overal ertussen voor de zotste bosspelen! Ook hebben we een goede band met Natuurpunt, zowel die in de Kalkense meersen als die in de Scheldemeersen. Daar helpen we dan af en toe eens mee beheren en mogen we weekendjes houden in hun lokaaltjes. Kortom, een gigantisch gebied met voor elk wat wils! En uiteraard gaan we ook op onze jaarlijkse uitstap naar de Hoge Venen, de zee en de Kalmthoutse heide.

En wanneer mogen we eens op bezoek komen?

Iedereen mag ALTIJD langskomen, uiteraard! Onze spaghettiavond is nog niet helemaal gepland, maar dat zal waarschijnlijk begin maart zijn. Allemaal afkomen!

En als je zin hebt om eens mee te komen: kijk eens of de site of stuur Fien een berichtje!

Hoe ging de kampenzomer? Wat is de zotste herinnering van afgelopen zomer met de afdeling?

Daar vraag je wat! Voor het eerst sinds lange tijd hadden we een afdelingskamp deze zomer. Met 27 piepers en 9 leiding trokken we naar de Palingbeek voor een absoluut zalige week! Daar deden onze zes nieuwe leiding allemaal hun stage, zot! Het waren dagen vol avontuur, kampvuren, zotte spelen en mooi weer. Dit jaar doen we dat opnieuw, maar dan met piepers én ini's! Ook gingen we op bestuurskamp in het Abtshof in Borlo, waar we zowel een beetje meehielpen in de moestuin als ons dik amuseerden met gezellige kampvuuravonden en fietstochten.

Is er nog iets over je afdeling dat andere afdelingen absoluut moeten weten?

Ik zou graag even zeggen dat ik ongeloflijk trots ben op al mijn leiding, en dat ik als voorzitter geen beter team zou kunnen wensen. Dus daarom een dikke dikke merci aan Bo, Igna, Sibald, Thijs, Arne, Kayla, Iona, Cas, Enya, Willem, Theo, Manar, Jiri & Luca! Stuk voor stuk mensen naar mijn hart <3

DE JAKHALS KOMT ERAAN

DOOR Raf Vanisterbecq

Onze Europese natuur is in volle verandering. Aan de ene kant horen we alarmerende berichten over graslanden die stikken onder de stikstofdepositie, over akkervogels die in snel tempo verdwijnen en over kelderende insectenpopulaties. Aan de andere kant kan niet ontkend worden dat veel grote zoogdieren en prooivogels aan een comeback bezig zijn, een tendens die ook in België te voelen is. En zo staan er ook soorten die je misschien niet snel zou verwachten in West-Europa te trappelen om ons land binnen te komen.

EEN GROOTSE COMEBACK

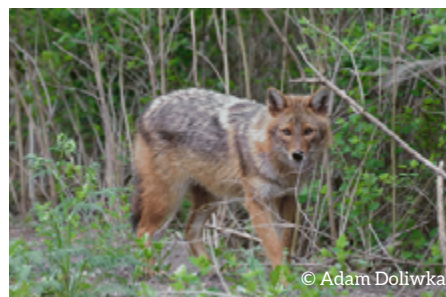
Om een goed overzicht te krijgen van de recente ontwikkelingen op dit vlak, moet je je maar eens verdiepen in het rapport 'Wildlife comeback in Europe: The recovery of selected mammal and bird species'. Dit rapport, opgesteld door de 'Zoological Society of Londen', 'BirdLife International' en de 'European Bird Census Council', verscheen in 2013 en geeft een overzicht van hoe de populaties van achttien zoogdiersoorten en negentien vogelsoorten zich de laatste tijd hersteld hebben. Zo kan je zien dat het edelhert bijna heel Centraal-Europa heeft heroverd en dat de eland, die stilaan oprukt in westelijke richting, Duitsland zelfs al heeft bereikt. Dat roofvogels niet achterblijven op de grote zoogdieren merken we ook in de Lage Landen. Zo broeden er tegenwoordig slechtvalken in het Vlaams Gewest van Sint-Niklaas tot Halle en zijn de zeearend, visarend en rode wouw teruggekeerd als broedvogel in Nederland.

HOE KOMT DAT?

Maar wat zijn precies de oorzaken van deze spectaculaire comeback van onze grote fauna? Enerzijds bemerken we in

grote delen van Europa een sterke platelandsvlucht. Stukken land die decenia- of zelfs eeuwenlang landbouwgebied waren, worden zo plots als het ware teruggegeven aan de natuur (dit is ook de trigger achter het rewildingproject 'Rewilding Europe', maar dat is weer een ander verhaal). Dit wordt ook in de hand gewerkt door het 'Gemeenschappelijk Landbouwbeleid' van de Europese Unie. Als Beheerwerkgroep willen we trouwens even meegeven dat met het verlaten van deze traditionele landbouwgronden ook de traditionele beheermethoden verlaten worden, wat de biodiversiteit niet per se ten goede komt,

“In Europa daalt de totale biodiversiteit, maar veel soorten grote zoogdieren en vogels maken hun heropwachting”

De jakhals dook al op in Polen

maar het biedt grote zoogdieren wel de ruimte die ze nodig hebben. Anderzijds profiteren vele soorten ook gewoon van de betere bescherming die ze tegenwoordig genieten. Quasi alle Europese soorten vogels en grote zoogdieren genieten nu een betere bescherming dan vroeger, en na eeuwen van jacht en vervolging kunnen de populaties zich nu beetje bij beetje herstellen. Ten derde speelden herintroducties bij sommige soorten een grote rol bij hun herovering van het continent, denk maar aan lynxen, wolven, otters en bevers. Ook minder rechtstreekse maatregelen kunnen soorten doen terugkeren. Zo is de slechtvalk in België helemaal terug sinds het plaatsen van kunstmatige nestgelegenheden. Ook de betere waterkwaliteit (voor onder meer de otter), gerichte habitatbescherming (voor onder meer de lepelaar) en het terugdringen van het DDT-gebruik (voor roofvogels) hebben elk hun steentje bijgedragen. Het resultaat? Hoewel de totale biodiversiteit in Europa nog steeds daalt, maken veel soorten grote zoogdieren en vogels hun heropwachting. En dat laat zich ook in België voelen.

HOE ZAT DAT NU WEER MET DIE WOLVEN?

Wij hebben misschien geen elanden, beren of bizons in ons Belgenlandje, maar dit herstel speelt zich wel degelijk ook vlak onder onze neus af. Je weet vast wel dat het everzwijn zijn terrein enorm heeft uitgebreid, iets wat niet altijd in goede aarde valt bij boeren. Voor onze kust zwemmen meer en meer gewone en grijze zeehonden. En in de Vallei van de Zwarte Beek hadden we dit jaar het eerste broedgeval van een kraanvogel in onze contreien sinds het Ancien Régime!

“De jakhals is een echte nieuwkomer, West- en Noord-Europa zijn voor hem compleet nieuw terrein”

Het meest tot de verbeelding sprekende voorbeeld blijft tot op heden echter de terugkeer van de wolf. In 2011 kreeg ons land al een voorproefje toen de ploeg van het druk bekeken tv-programma 'Dieren in nesten' zocht naar een lynx en bij toeval een wolf vond in Wallonië. In de daaropvolgende jaren bleef het eerder stil, al barstte in Nederland de wolvengekte wel al volop los. Toen vestigde de wolvin Naya zich in Leopoldsborg en niet zo veel later kwam het mannetje August haar vervoegen. De twee werden een stel en brachten de eerste Belgische wolvenwelpjes sinds mensenheugenis voort. Het prille wolvengeuk eindigde echter snel. In 2019 kwamen Naya en haar welpen om het leven. Verschillende tekenen wezen in de richting van stropers. Maar dit was niet het einde van het verhaal. August vond een nieuwe vlam in Noëlla en samen brachten ze al twee nesten wolfjes voort. Maar er trokken de afgelopen jaren nog veel meer wolven door ons land. Verschillende zwervers deden het Vlaams Gewest aan, maar laten we ook zeker Wallonië niet vergeten. Daar zouden er momenteel ook al een vijftal aanwezig zijn, vooral geconcentreerd langs de zuidrand van de Hoge Venen. In de eerste drie maanden

© Attis1979

van 2020 bijvoorbeeld ging het wel heel hard: toen werden er maar liefst vier nieuwe wolven ontdekt in de Ardennen. De terugkeer van de wolf in België wordt dus stilaan een feit. Maar daar stopt het niet. Alles lijkt erop te wijzen dat we binnenkort nog een hondachtig roofdier zullen mogen verwelkomen. Een roofdier dat eerder doet denken aan de Afrikaanse savanne dan aan het Vlaamse cultuurlandschap. Toch is het echt. Het volgende roofdier dat aan onze deur staat te kloppen is de jakhals.

EEN PORTRET VAN DE GOUDJAKHALS

Jakhalzen komen ook in Europa voor. Meer bepaald de goudjakhals (*Canis aureus*) heeft een bolwerk in het zuidoosten van Europa en breidt zijn terrein de laatste decennia aan een rotvaart uit. De goudjakhals lijkt uiterlijk aardig op de wolf, al is zijn snuit spits, staat hij een stuk lager op de poten en heeft hij vaak een ietwat rossige tot goudbruine pels, vandaar de naam. Jakhalzen leven doorgaans in paartjes, al komen ook kleine roedels voor. Ze vertonen een complex

sociaal gedrag en net als wolven huilen ze, al klinkt hun gehuil anders dan dat van wolven. Ze jagen meestal alleen (soms samen) op vogels, hazen, insecten en allerlei knaagdieren, maar ze durven ook al eens kleine hoefdieren aan te vallen. Maar meer dan de wolf heeft de jakhals een omnivoor dieet; hij trekt zijn neus niet op voor vruchten, gras en ander plantaardig materiaal. Als het kan, voedt hij zich ook met aas en in de buurt van mensen kan afval een substantieel deel van zijn dieet vormen. Onder meer deze flexibiliteit in voedingsgewoonten maakt dat de goudjakhals zich in een brede waaier aan habitats thuisvoelt: van de moerassige Donaudelta in Roemenië tot woestijnranden in Centraal-Azië. En recent ook steeds meer in de cultuurlandschappen van Centraal-Europa.

DE GOUDJAKHALS BREIDT ZICH UIT

Het verspreidingsgebied van de goudjakhals strekt zich dus uit van Indochina in het oosten tot Europa in het westen. Dat er jakhalzen voorkomen in Europa, is voor veel mensen misschien verras-

IN HET SPOOR VAN DE WOLF

Wil je alles weten over de terugkeer van de wolf in de Lage Landen? Expert ter zake Jan Loos, demanacher 'Welkom Wolf' én ex-bovo van JNM, schreef er een boek over. 'In het spoor van de wolf' beantwoordt al je vragen over de comeback van dit iconische roofdier. Het boek is nu verkrijgbaar in de JNM Winkel.

send. We associëren de kleinere neef van de wolf eerder met het Afrikaanse continent. Daar leven de gestreepte jakhals en de zadeljakhals. De goudjakhals is een Euraziatische soort, al komt zijn lookalike, de gouden wolf, wel voor in Afrika. Aan het einde van de laatste ijstijd begon de goudjakhals zich vanuit Zuid-Azië naar het westen te verspreiden. In Zuidoost-Europa komt de soort al duizenden jaren voor. Hij wordt typisch geassocieerd met landen als Bulgarije en Roemenië.

Laten we er nog eens het rapport ‘Wildlife Comeback in Europe’ bijhalen. Daarin staat per soort ook telkens een tabelletje met populatieschattingen. De schattingen voor de goudjakhals dateren van rond 2012. Er zouden er zo’n 40 000 gezeten hebben in Bulgarije, zo’n 7000 in Hongarije, bijna 5000 in Servië, nog eens 2000 in Roemenië en tussen de 1000 en 1500 in Griekenland. Daarnaast is er nog een hele resem landen waar de jakhals in heel kleine aantallen voorkomt, waar hij zich recent heeft gevestigd of waar hij als zwerver opduikt. Want inderdaad, ook de goudjakhals breidt zijn terrein in recente jaren uit naar het westen.

Aan de oorsprong van deze opmars ligt in de eerste plaats een sterke groei binnen Zuidoost-Europa in de twintigste eeuw. Bulgarije herbergt meer dan de helft van de Europese populatie jakhalzen, maar ook daar deed hij het niet altijd goed. Tussen 1962 en 1985 echter

steeg de populatie plots zo snel dat zijn verspreidingsgebied in Bulgarije verdertigvoudigde in oppervlakte. Eerder al had de jakhals vanuit Bulgarije Roemenië gekoloniseerd. Vanaf de jaren 1970 deed ook de Servische populatie het veel beter, en van daaruit trok het roofdier Hongarije binnen, waar de soort kweekte als konijnen (goudjakhalzen kunnen tot negen welpen in één worp krijgen) en zich snel wist te verbreiden. De Griekse populatie daarentegen ligt nogal geïso-

leerd en is gefragmenteerd in verschillende deelpopulaties. Men gelooft dat de jakhals daar in aantal afneemt.

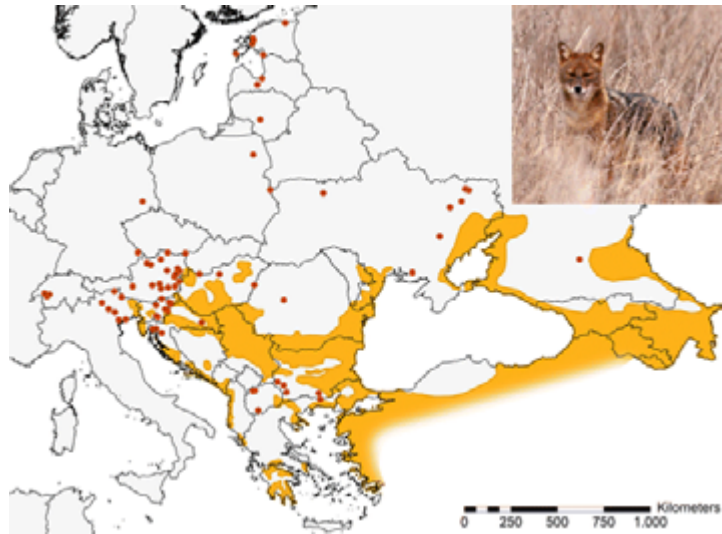
DE JAKHALS KOMT STEEDS DICHTERBIJ

Waar kunnen we die enorme toename aan jakhalzen in Zuidoost-Europa aan toeschrijven? Ten eerste speelt ook hier een betere bescherming en een lagere bejagings- en vergiftigingsdruk een grote rol, maar er is meer aan de hand. Waar de jakhals vroeger menselijke aanwezigheid eerder meed, en een nogal teruggetrokken leven leidde, mengt hij zich nu steeds meer onder de mensen. De jakhals heeft een meer omnivoor dieet dan de wolf en wist zich gedurende de laatste decennia succesvol aan te passen aan een leven dicht bij de mens. Zo bleken stortplaatsen een rijkelijke voedingsbron te zijn. Samen met veranderend landgebruik en een hogere voedselbeschikbaarheid uitte dit aanpassingsvermogen en opportunisme zich in een sterk groeiende jakhalspopulatie. En eens Zuidoost-Europa ‘opgevuld’ was, konden de pijlen op het westen gericht worden.

Decennia geleden al, mede door een daling in de populaties wolven in de Balkan, bereikte de jakhals onder andere Slovenië, Kroatië, Italië en Oostenrijk. Recenter kent de stormloop van de

jakhals een nog hogere vlucht. In de tweede helft van de jaren ‘90 werd Duitsland toegevoegd aan het lijstje. In 2015 volgde Denemarken. Ondertussen was de jakhals al opgeschoven tot het westen van Duitsland en dan liet de eerste Nederlandse waarneming niet lang op zich wachten. In 2016 werd de eerste goudjakhals in Nederland vastgelegd met een cameraval. Dit werd in de daaropvolgende jaren meerdere malen herhaald. In 2017 werd de eerste jakhals geregistreerd in Frankrijk, in 2018 in Finland en in 2020 werd een voorlopig hoogtepunt bereikt met de noordelijkste waarneming van een goudjakhals ooit, ergens in het noorden van Noorwegen.

Oekraïne, Wit-Rusland, Tsjechië, Zwitserland, Litouwen, Letland, Luxemburg: er zijn nog weinig landen over in Europa waar de jakhals nog geen voet aan de grond heeft gezet. Maar laat België nu net een van die landen zijn. Toch lijkt het slechts een kwestie van tijd te zijn voor de jakhals uiteindelijk ook in ons land arriveert.

Verspreidingskaart van de goudjakhals in Europa tot 2015. Het oranje ingekleurde gebied toont aan waar de jakhals permanent aanwezig is. Rode stippen tonen individuele waarnemingen aan. Sinds 2015 is de jakhals nog op veel meer plaatsen naar het westen en het oosten opgedoken

© By Arie Trouwborst, Miha Krofel, John D. C. Linnell - Legal implications of range expansions in a terrestrial carnivore the case of the golden jackal (Canis aureus) in Europe <https://link.springer.com>. (2)

EEN PLAATS IN BELGIË?

Het is moeilijk te voorspellen of de jakhals zich succesvol zal kunnen vestigen in ons dichtbebouwde land en wat dit zou betekenen voor onze natuur, want de jakhals is een echte nieuwkomer. De wolf leefde hier eigenlijk ‘altijd’ al. Hij was slechts gedurende de laatste twee eeuwen afwezig. Voor de goudjakhals zijn West- en Noord-Europa echter

“Zal de jakhals misschien een deel van de oplossing zijn voor het probleem dat invasieve exoten zoals de Canadese gans vormen?”

compleet nieuw terrein. Daardoor weten we niet zo goed wat te verwachten van deze immigrant, we kunnen slechts een beredeneerde gok wagen. Maar als wolven hier kunnen standhouden, dan kunnen jakhalzen, die een pak kleiner zijn en een kleiner territorium bezetten, dat waarschijnlijk ook. Zeker omdat ze

opportunistisch genoeg zijn om ook in de buurt van mensen te leven.

In dat geval wordt het een interessante kwestie hoe vos, jakhals en wolf zich tot elkaar gaan verhouden in een dichtbevolkt land als België. Ook is het nog spannend waarmee de jakhals zich zal voeden. Komen ze zich te goed doen aan ons afval of zullen ze eerder reeën

grijpen? Zullen ze zich voeden met onze huisdieren en ons vee, of vormen ze mogelijks een deel van de oplossing voor het probleem dat invasieve exoten als de grote Canadese gans vormen? Het zijn allemaal vragen die de toekomst nog moet uitwijzen. Wij zijn alvast benieuwd en wachten vol spanning af wanneer de eerste ‘Belgische’ jakhals zich zal vertonen. Wordt ongetwijfeld vervolgd.

Bronnen

Deinet, S., Ieronymidou, C., McRae, L., Burfield, I.J., Foppen, R.P., Collen, B. and Böhm, M. (2013) Wildlife comeback in Europe: The recovery of selected mammal and bird species. Final report to Rewilding Europe by ZSL, BirdLife International and the European Bird Census Council. London, UK: ZSL.

Loos, J. (2020). In het spoor van de wolf. Tielt: Lannoo Uitgeverij nv.

Trouwborst, A., Krofel, M., Linnell, J. D. C. (2015). Legal implications of range expansions in a terrestrial carnivore: The case of the golden jackal (Canis aureus) in Europe. Biodiversity and Conservation 24 (10): 2593.

Golden jackal. (n.d.). In Wikipedia. Opgeroepen op 27 oktober 2021. https://en.wikipedia.org/wiki/Golden_jackal

De ‘prenten’ (voetsporen) van een goudjakhals zijn gemakkelijk te onderscheiden van die van een wolf, hond of vos. De zoolkussentjes van hun twee voorste tenen zijn immers achteraan vergroeid met elkaar. Dit zorgt voor een uniek loopspoor.

VETERAANFRUITBOMEN

MAGIE OP ZICH

DOOR Jeroen Rappé en
Paulien Vanhauwere

Het indrukwekkendste aan veteranabomen is de magie die zij creëren. Het feeërieke, imposante, knoestige, oud houtig erfgoed dat nog maar op enkele plaatsen in ons landschap te vinden is. Van zodra je er een oog voor ontwikkelt, zie je tal van karakters in tuinen, weiden, aan de rand van een akker, bij een kapelletje... Allemaal individuen die er al meerdere generaties staan, elk hun eigen verhaal vertellen en speciale soorten kunnen herbergen.

Naast die belevingswaarde hebben veteranenbomen een belangrijke functie voor de biodiversiteit. In de kroon kunnen tal van kevers, wilde bijen en zweefvliegen een geschikt plekje vinden als eet-, slaap-, schuilplaats. Nectar en stuifmeel zijn dankzij de open en simpele bloemstructuur zeer toegankelijk voor bestuivers.

Ieder diertje heeft een bepaalde voorkeur, zoals meer of minder zon, droog, vochtig of nat, dood of bijna dood hout... Ook planten kunnen er een plek vinden als kiemplant in een tak of stam die begint in te rotten, en zo een nieuw leven starten in een oude boom.

De half-parasiet Marestak kan ook heel uitbundig aanwezig zijn. Verder vinden fungi er vaak hun plaats, in samenwerking met de boom onder de vorm van mycorrhiza als opruimers van dood hout (slechts een handvol betekenen de dood van een doorgaans reeds verzwakte boom). Holtes in takken en stam vormen voor vogels en kleine zoogdieren (eikelmuis, steenuil...) een goede schuil- en/of nestplaats (een natuurlijke nestkast).

Je kan dus stellen dat een veteranenfruitboom een stad op zich is waar dieren en organismen van alle pluimage hun onderkomen vinden.

HOE HERKEN JE EEN VETERAANFRUITBOOM?

Een belangrijke factor om van een veteranenboom te spreken, is dat de boom een grote stamontrek heeft voor zijn soort. Zo zal een oude appelboom snel dikker zijn dan een oude pruimenboom. Daarnaast zie je duidelijk dat er onder in de boom relatief jonge en vitale takken

zitten en boven in de boom relatief dikke takken die hol en soms dood zijn. De bomen bevatten vaak ook holtes. Een veteranenboom kan nog tal van andere elementen hebben, maar dit zijn de voornaamste.

WAT MET SNOEIHOUD OF DOOD HOUT?

Veel organismen zijn gespecialiseerd in het verkorten en vercomposten van hout zoals schimmels, paddenstoelen, houtkevers, pissebedden... en vormen op hun beurt een belangrijk aandeel in de biomassa als voeding voor hogere organismen zoals vogels. Bovendien is staand dood hout een andere biotoop dan liggend dood hout, dat andere specialisten herbergt.

- Laat een dode boom staan met takken en al (de takken kunnen er bij hevige wind wel uitvallen, dus zorg dat ze veilig kunnen landen)
- Doe een ecologische velling (behoud van stam en basis van gesteltakken, alle klein takken neem je er uit)
- Zaag de stam op enkele meters boven de grond en behoudt zo de stam als insectenhotel (zaag bijvoorbeeld sleuven in de stam)
- De afgezaagde of gevallen takken kunnen in een takkenwal of -hoop om daar verder afgebroken te worden en hun nutriënten lokaal ter beschikking te stellen.

DE TROEVEN VAN EEN VETERAANFRUITBOOM

Traag afstervende
primaire kroon
(overgang in levensfase)

Dood hout waar
nuttige insecten en
bestuivers in wonen
(insectenhotel)
Kevers, wilde bijen, sluipwespen...

Bloesems in het
voorjaar en fruit voor
dieren in de zomer of in
het najaar (buffet)

Stuifmeel, nectar voor
insecten
Fruit voor dassen, vogels,
muizen

Vormen van een
gereduceerde vitale
secundaire kroon
(veteraan levensfase)

Goed voor specialisten die
in halfdood hout leven.
Kevers, fungi, andere onge-
wervelden

Holtes in de stam
en gesteltakken (na-
tuurlijke nestkast)

Microhabitat voor
ongewervelden,
shuil/nestplek voor vogels,
vleermuizen...

Oud wortelnetwerk
dat vaak ondersteund
wordt door mycorrhiza

Schaduwplek
voor het vee

Grote stamontrek voor zijn
soort (betoverend/imposant)
Barsten, holtes, knoesten, torsing...
Getekend door de jaren

De veteranenfase kan de langstdurende levensfase van een boom zijn, maar is ook een kwetsbare fase die bomen in ons landschap nog maar zelden bereiken.

ZELF AAN DE SLAG?

Kom buiten en observeer het landschap. Geniet van impressionante natuurfenomenen en geef merkwaardige bomen in op een databank of inventaris. Zo help je veteranenbomen mee op kaart te zetten en verdwijnen ze minder snel ongezien.

Op zoek naar de dikste, grootste, oudste... appelboom? Dan kan je bij Monumentaltrees.com/nl terecht. Hier vind je bomen van over heel de wereld terug. Kom je er zelf eentje tegen, dan kan je die ook ingeven (eerst een account aanmaken, het is een beetje zoeken, maar niet moeilijker dan waarnemingen.be ;)

Voor houtig erfgoed in Vlaanderen kan je eens rondsnuisteren op geo.onroenderfgoed.be. Maar met uitzondering van enkele maffe zwarte moerbeien zijn daar nog geen fruitbomen op terug te vinden. Tijd om hier iets aan te veranderen. Meldingen zijn steeds welkom bij hen via mail, in combinatie met een paar foto's en een kaartje of GPS-coördinaten.

Ook op de projectpagina van het 'VetTree project' staat heel wat info en ze hebben interessante filmpjes en documenten over het beheer van veteranenbomen, zelfs over fruitbomen. (vetree.eu/nl/page/126/Video's)

Wil je het in boekvorm zoeken, dan kan je Vlaanderen doorkruisen met 'Merkwaardige bomen in Vlaanderen' onder je arm. Deze dateert wel van 1989, maar het kan een aanleiding zijn voor een wandeling en zoektocht of de oude rakker nog het landschap mag domineren.

Wil je meer lezen en weten over veteranenbomen (helaas nog niet veteranenfruitbomen), dan is 'Het beheer van veteranenbomen' van Inverde een aanrader.

In het domein van veteranenfruitbomen is nog weinig onderzoek bekend en zijn nog heel wat vragen van naderbij te bekijken, bijvoorbeeld de link met mycorrhiza's, paddenstoelen, de ecosysteemdiensten die deze zeldzaam geworden exemplaren leveren, en de effecten op naburige landschapselementen, landbouw...

Nog vragen of opmerkingen?
Contacteer ons gerust:
info@tree-hive.be

© Ruud Steg

OLIFANTEN IN EUROPA?

DOOR Kristiaan Proesmans

Mochten je verre voorouders van 10.000 jaar geleden nog leven, dan hadden ze je ongetwijfeld verteld dat de ecosystemen vroeger beter waren. Toen er nog echte herbivoren op aarde rondliepen. En ik kan ze geen ongelijk geven. Hoe cool zou het zijn... je wandelt rustig rond, kijkt naar beneden en merkt dat je weer eens fout getrapt hebt, want je zit helemaal onder de mammoetenstront. Oké, toch niet zó cool misschien. Het zou cooler zijn om gewoon voor je te kijken en plots oog in oog te staan met een reusachtige mammoet.

Helaas is deze tijd al even vervlogen. De afgelopen 10 000 tot 60 000 jaar hebben we als mens 80% van alle herbivore soorten zwaarder dan een ton (mega-herbivoren) uitgeroeid. Het verlies van die megaherbivoren had effect op de vegetatie. Zo waren deze dieren dol op bomen, struiken, grassen en kruiden en speelden ze een cruciale rol in het behoud van een divers grasland met een balans tussen bos en gras. Nu veel ecosystemen aan het verloederen zijn, duikt de vraag op of we geen mega-herbivoren zouden kunnen herintroduceren.

WELKOM MEGAHERBIVOREN?

Megaherbivoren zijn dus essentieel in ecosystemen. Ze vormen de vegetatiestructuur en zorgen voor variatie in vegetatiestructuren in het landschap. Dit draagt bij tot de diversiteit. Een ander aspect is dat grote dieren mobiel zijn. Ze verspreiden zich over een groot gebied en kunnen zo ook zaden verspreiden, maar ook parasieten... Aaseters, en van mest afhankelijke soorten, kunnen enorm meeprofiten van grote herbivoren.

De herintroductie brengt echter wel wat zorgwekkende vragen met zich mee. Zo is er niet veel bekend over de mogelijk impact op kleinere, misschien wel bedreigde soorten. Hiervoor kunnen we terugkijken naar de Keniaanse savanne. Daar werden elektrische hekken geplaatst met gaten waar kleine

dieren door kunnen, maar geen giraffen en olifanten. Vervolgens keken ze naar het gedrag van verschillende kleinere soorten. Wat opviel was dat de meeste soorten liever aan de kant bleven waar geen olifanten of giraffen leefden. Een uitzondering was de zebra, die bleef juist wel graag in hun leefgebied. Dit zou kunnen te wijten zijn aan een voorkeur voor open vlaktes met meer gras. Het zou dus kunnen dat mega-herbivoren het leefgebied van de kleinere herbivoren terugdringen. En dan hebben we het nog niet gehad over de mogelijke overlast voor de mens.

DE PROEF OP DE SOM NEMEN

In Denemarken werd al geopperd om Aziatische olifanten terug te brengen in de buurt van Kopenhagen. Het doel zou zijn om het leefgebied en de populatie van grotere bedreigde diersoorten te vergroten. Bovendien kan het een aanzet zijn om de gevolgen te observeren op de inheemse planten en soorten. Ook kan deze ingreep het welzijn van olifanten in gevangenschap verbeteren.

In Australië hebben ze dan weer een ander idee. Hier zouden neushoorns en olifanten de taak kunnen overnemen van de uitgestorven reuzenwombats, die anderhalve ton wogen. Als megaherbivoren opnieuw de planten zouden opeten die anders kunnen uitdrogen en vuur vatten, kan dat de kans op brand drastisch verminderen.

“De herintroductie van megaherbivoren brengt zorgwekkende vragen mee. Zoals de impact ervan op kleinere soorten”

Maar ook bij onze noorderburen zijn er enkele experimenten aan de gang. Zo hebben de Nederlanders bizons geïntroduceerd op verschillende eilandjes, wat tot op heden succesvol lijkt te zijn voor het ecosysteem.

Dus zou het, nu we geen mega-herbivoren meer hebben in Europa, goed zijn om vergelijkbare soorten uit andere ecosystemen te introduceren? Olifanten en giraffen zouden kunnen helpen om de boomdichtheid te verminderen. Dit zal effecten hebben op de omgeving, en het ecosysteem doen terugkeren naar een meer natuurlijke staat. Het blijft echter van belang dat 'rewilding' niet ten koste gaat van andere diersoorten.

Nu verwildering steeds meer aandacht krijgt, mogen we de leegte die de megaherbivoren achter hebben gelaten niet vergeten. Zullen we dit opvullen door ecologische alternatieven te zoeken of juist door de herintroductie van gelijkwaardige reuzen?

Bronnen

Tribune, V. (2021, October 5). "Olifanten loslaten in Europa: een goed idee?" Knack. <https://www.knack.be/nieuws/wetenschap/olifanten-loslaten-in-europa-een-goed-idee/article-opinion1786557.html>

Perrin, S. (2021, June 9). Elephant in the Alps, Hippos in the Highlands: Rewilding Europe with JensChristian Svenning. Ecology for the Masses. <https://ecologyforthemasses.com/2021/05/11/elephant-in-the-alps-hippos-in-the-highlands/>

KLIMAATMARS OP STAP MET DE STRIKE BIKE

DOOR Roos Van Elsen

Vele jaren geleden was er eens een technische klas in een technische school, de leerlingen maakten als eindopdracht een bierfiets. Je weet wel, zo'n groot onhandig rijwiel waar zes mensen op fietsen met een tafeltje in het midden. Gewoonlijk een tafeltje met bakken vol vloeibaar goud. De jaren vervlogen en de bierfiets raakte uit het oog en uit het hart van de makers. Zo kon gebeuren dat de fiets werd herleid tot een stukje schroot, een afdankertje waar niemand nog naar omkeek. Maar dan kwam Tom. Hij kreeg lucht van het bestaan van dit verloren stukje potentieel, en bracht zijn collega's van de MWG op de hoogte.

Op het congres zaten JNM'ers vanuit heel lieflijk Vlaanderen en Brussel samen om te fantaseren over de toekomst van dit karretje. Het zou een klimaatfiets worden, zodanig omgebouwd dat hij perfect kan dienen voor klimaatmarsen en andere acties. En zo geschiedde, in de nazomer van 2021 spendeerden JNM'ers en vrienden vele uren en dagen op de Greenpeace-site aan de Nieuwevaart in Gent. Een grote bedanking gaat uit naar de Greenpeace-medewerkers op de site. Zonder hun hulp was het waarschijnlijk niet van een even leien dakje gelopen.

Eerst kwam het ontroesten, dan kwam nog eens het ontroesten, dan kwam de eerste verflaag, dan de tweede, dan de artistieke verflaag, dan het lassen, dan het hout, dan nog eens het hout, dan de bavianen, dan de stokken, dan de lichten, dan de remmen, dan de vlaggen en dan de banners. Na een kleine maand was de fiets klaar, net op tijd voor de klimaatmars van 10 oktober. Dan restte nog een naam, vele voorstellen circuleerden. Van Dikke Vlo naar Taks-de-rijken-taxi naar Taxi-de-rijken naar Voiture Nature naar de Kar van Noach. In een verlicht moment keek Bram naar de fiets en ging er plots een lichtje branden in zijn hoofd,

de Strike Bike! Maar natuurlijk, de fiets was gedoopt en klaar voor vertrek.

's Ochtends, zaterdag 9 oktober, verzamelden negen JNM'ers aan de Greenpeace-site in Gent, klaar voor een ritje om nooit meer te vergeten. De optimisten onder ons dachten dat we wel aan 10 km per uur zouden gaan, een eitje, op zes uur in Brussel, vier uur zaterdag en nog twee uur zondag. De realisten onder ons dachten eerder aan 7 km per uur. In realiteit bleek dat we gemiddeld aan

5,7 km per uur traptten. Om een beeld te scheppen: het gemiddeld wandeltempo van een mens is 5 km per uur. Verkleed als tijgers, koeien, bommen, vissen, bijtjes en varkens reden we de Brusselsesteenweg af, zoals in de oude tijden, voor de autosnelwegen. Met onze muziekinstallatie en microfoon zorgden we voor heel wat tumult in de pittoreske lintbebouwing langs de N9. De file die we veroorzaakten in Aalst was zeker een van de hoogtepunten, en niemand die durfde toeteren!

Het werd donker, de lichten van de Strike Bike floepten aan, we waren er bijna. Rond 9u 's avonds arriveerden we in het lieflijke Liedekerke. Klaas en zijn familie verwelkomden ons met veel gastvrijheid. Lasagne, verhalen en douches werden gedeeld, en vroeg op tijd gingen we slapen. De volgende dag waren we om 7u weer de deur uit. De ochtend begon mistig, maar terwijl de dag vorderde, klaarde het sterk op, het universum lachte ons toe.

Oef, goed op tijd in Brussel Noord. Als een van de eerste opvallende groepen op het pleintje voor het station, werden we direct aangesproken door de pers. Sympathieke stunteligheid was de insteek. Enkele pogingen tot interviews in het Frans en opmerkingen als 'We zijn wel van de radio hé, de luisteraars kunnen je fiets niet zien.' later, begonnen we met alle JNM'ers te verzamelen aan het JNM-blok.

De mars begint en brengt een duidelijke boodschap: tienduizenden mensen willen leven op een gelukkige planeet met gelukkige mensen en komen daarvoor op straat. Wij, de Milieuwerkgroep, zijn dankbaar dat we de kans en de middelen krijgen om ons steentje bij te dragen aan de strijd tegen de opwarming van de aarde en de degradatie van ecosystemen. Hopelijk kunnen acties als deze inspireren om aardiger te zijn voor de aarde. Een wijze mens zei ooit: 'Ge zijt wat ge strooit, ons planeetje is zo schoon, zie maar dat g'et niet vergooit.'

STERREBOS BLIJFT!

DOOR Roos Van Elsen

Het fluiten van de vogels, de blaadjes die wijze raadjes fluisteren aan hun maatjes, de eikel die liefde zoekt, de eekhoorn die liefde heeft gevonden, de bomen die al lang weten wat de zin van het leven is, maar die ons de zoektocht ernaar niet willen ontnemen, de mossen, de korstmossen, de bossen! Weinig plaatsen die mij meer tot rust en inspiratie brengen dan een bos, ik spreek niet enkel voor mezelf. Wij, JNM'ers, houden van bomen, en voor het voortbestaan van deze bomen zijn wij bereid veel hindernissen te overkomen.

Welnu, er is een bos, een bosje weliswaar, dat al vele jaren standhoudt op campus Sterre van UGent, tussen de auditoria en laboratoria in. Dit bos is bovengemiddeld bewonderenswaardig omdat het zich bevindt naast een historisch permanent grasland. Dit is een grasland dat al honderden jaren niet bewerkt werd door de mens, waardoor zeldzame soorten er floreren, vraag maar aan Mieke van mycologie! (Professor Mieke Verbeke van de vakgroep mycologie aan UGent). Het bos waakt over het grasland, het zorgt er onder andere voor dat er geen overmatige stikstofdepositie plaatsvindt op de grassen. De kap van dit

bos zou onomkeerbare schade toebrengen aan het grasland. Wel, wel, wel, laat dat nu net het snode plan zijn dat ons rectoraat, met rector Rik Van de Walle aan het hoofd, de voorbije jaren heeft gesmeed.

NIET OVERTUIGD

De reden? Men wil er een nieuwe studentenhome bouwen. Nou, ik ben niet overtuigd, en dat ben ik samen met de hele Milieuwerkgroep van JNM, Natuurpunt, Bos+, Gents Milieufrent, Greenpeace, Extinction Rebellion, buurtbewoners, Youth For Climate, onderzoekers van UGent, en het lijstje gaat nog even

“Wanneer ik doorheen de stad wandel zie ik veel moois, maar ook veel lelijks. Al dat nutteloos beton en asfalt”

verder. Waarom zijn wij niet overtuigd? Op campus Sterre vind je een oud leegstaand gebouw, de beruchte S22, dit zou omgebouwd kunnen worden tot een nieuwe studentenhome, maar we vermoeden dat dit plan van tafel is gegooid wegens de luie en overzuinige mentaliteit van ons rectoraat. Waarom een oud gebouw renoveren als een bos kappen goedkoper is? Het argument dat we te horen kregen van de Gentse studentenraad om dat oude gebouw niet te verbouwen, luidt: 'Er zit asbest in dat gebouw, het is gevaarlijk.' Nou, nou, nou. Er zijn alternatieven op de campus zelf, maar daarnaast zitten we nog eens in

een stad, Gent, een stad vol parkings, oude sites en oude gebouwen, allemaal wachtend op een zinvolle toekomst die hen terug waardevol maakt voor de stadsbewoners. Wij zijn natuurlijk geen experts inzake stadsontwikkeling, en we weten dat de dingen vaak een stuk ingewikkelder liggen dan ze lijken, maar toch.

Wanneer ik doorheen de stad wandel zie ik veel moois, maar ook veel lelijks. Dat lelijks is al wat nutteloos beton en asfalt is, ik zie dat niet graag. Zoveel winkels langs steenwegen met zoveel vierkante meters aan parking, zoveel straten, zoveel cashautomaten, zoveel piraten die niet willen praten over alternatieven waar de mensen echt bij zouden baten.

DURF DENKEN

De retoriek die onze rector hanteert om de kapplannen te verantwoorden, doet het lijken alsof er sprake is van een trade-off tussen de wooncrisis en de biodiversiteitscrisis, alsof we moeten kiezen tussen betaalbaar wonen en in de buurt van groen wonen. De slogan van UGent is 'durf denken', in de auditoria worden we aangemoedigd ons in te zetten voor een betere en duurzamere wereld. Maar, zo blijkt, komt puntje daar bij paaltje, kiest het rectoraat voor de gemakkelijke oplossing.

Wij willen UGent aanzetten om te durven denken aan alternatieve oplossingen, oplossingen die niet vereisen dat de biodiversiteit moet wijken voor de wooncrisis. Daarom onderzochten we met de MWG hoe we een stokje voor de boskap konden steken.

Eerst tekenden we petitie's, dan kwamen de mails. Ondanks breed protest van buurtbewoners, Bos+, Gents Milieufrent, Natuurpunt en enkele onderzoekers van UGent, kwam er weinig in beweging bij het rectoraat, het werd tijd voor een ietsjepietsie meer radicale daad. Wat als we nu eens dat bos bezetten? Zo gezegd, zo gedaan, de daaropvolgende weken organiseerden we klimtrainingen en vergaderingen en mondjesmaat kreeg het gekke idee meer vorm, lichtjes afwijkend van de norm. Ook veel JNM'ers van buiten de MWG en mensen van Extinction Rebellion hielpen mee, zo'n 20 mensen werkten mee aan de voorbereidingen.

DE ACTIE

Zaterdag 16 oktober, 6u 's ochtends, met een groepje van tien vertrokken we vanuit het bondssecretariaat naar het Sterrebos met karretjes vol gratis eten, klimgerief, vlaggen, slogans en al wat een mens nodig heeft om te overleven in een bos. Het persbericht was de deur uit, de journalisten zouden er staan bij de eerste zonnestrallen, geen tijd om langs de bruggetjes van de stad te dwalen! Op enkele uren tijd hieven we zoveel mogelijk materiaal in de grote kastanjeboom die we hadden uitgekozen, we begonnen met de bouw van de boomhut met paletten, zeilen en touwen.

Dat weekend kregen we veel bezoek, buurtbewoners en sympathisanten kwamen hun steun betuigen. Ook de pers hebben we veel gezien, van de VRT tot DeMorgen tot de VTM tot HLN tot kranten en tijdschriften waar ik nog nooit van had gehoord, allemaal kwamen ze langs om ons te interviewen. De eerste zondag organiseerden we een

debat waar verschillende stemmen gehoord werden, niet die van onze rector, jammer genoeg, hing die misschien uit in de kroeg?

Nu zijn we twee weken verder, voor ons waren het hartverwarmende en interessante weken. Elke dag komen er mensen langs om een babbeltje te doen, vragen te stellen, thee of eten te brengen. Binnenkort doet Zuhail Demir een uitspraak over het Sterrebos, dit omdat verschillende milieurechtenorganisaties bezwaarschriften hebben ingediend tegen de kap. We blijven nog even in het Sterrebos en bespreken hoe we de actie tot een mooi einde kunnen brengen.

Het belooft een mooie nacht vol sterren, denk straks eens aan het Sterrebos wanneer je naar de sterren kijkt, slaap zacht!

Foto's: Simon Clement

EEN KORTE GESCHIEDENIS VAN DE KLIMAATWETENSCHAPPEN

DOOR Kristiaan Proesmans

Het is weer zover, een nieuw IPCC rapport, een nieuwe wereldtop, nieuwe protesten. Zou dit het kantelpunt zijn? Deze JNM-generatie kent het verhaaltje natuurlijk al lang. We zijn opgegroeid met waarschuwingen over hoe we omgaan met de planeet, en hoe dit gevolgen zal hebben. Een waarschuwing die luider klonk naarmate we ouder werden. Maar laten we even een stap terugnemen. Laten we teruggaan naar de bakermat van de klimaatwetenschappen en eens kijken hoe de groeisput tot nu is verlopen.

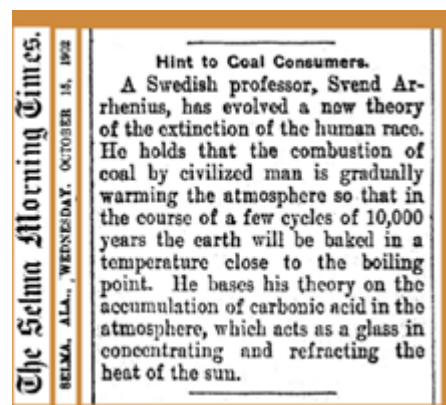
HET BEGIN VAN KLIMAATWETENSCHAP

Het eerste klimaatonderzoek begon in 1820. Napoleon was pas overleden, dus Fourier, een belangrijke ingenieur/wetenschapper van de keizer, had terug wat meer tijd voor zichzelf. Die besteedde hij met het bestuderen van warmte. Uit zijn berekeningen bleek dat een object ter grootte van de aarde, zo ver van de zon, eigenlijk niet zo warm kon zijn als het was. Dus, de aarde moest een soort isolator hebben, dacht hij.

Enkele decenia later, kwam een nieuwe wetenschapster naar voren, Foote. Haar onderzoek ging als volgt: ze stopte stopen vol met gasen en keek wat er gebeurde. De stolp met CO₂ werd warmer dan de andere. Foote had ontdekt dat CO₂ infraroodstraling kan absorberen.

Arrhenius

In 1890 vond Arrhenius dat het tijd was om hier een model van te maken. Het resultaat was simpel: verdubbelen we de CO₂-concentratie, dan wordt het 5-6°C warmer. Een beetje warmer, leuk voor de landbouw, en die verdubbeling, dat duurt toch nog duizenden jaren.

Dit was de aftrap van een competitie binnen de wetenschap. Nieuwe theorieën zagen het licht die oudere theorieën onderuit haalden enzovoort. In 1902 werden de ideeën van Arrhenius gepubliceerd, met de nodige overdrijving[1,2].

DE MENSELIJKE FACTOR

Het onderzoek vervaagde wat tot 1938, toen Callendar toevallig op de publicatie van Arrhenius botste. Hij merkte op dat de CO₂ aan het stijgen was, alsook de

Het IPCC is het 'Intergovernmental Panel on Climate Change', of, de Intergouvernementele Werkgroep inzake Klimaatverandering. Een organisatie van de Verenigde Naties, opgericht in 1988, om de risico's van klimaatverandering te evalueren.

temperatuur. Tijd dus om die berekeningen te herhalen. Hij vond opnieuw een verband (nog geen bewijs wel een verband). Helaas begon WOII, dus het onderzoek ging eerder naar raketten dan naar het klimaat.

In de jaren '50 waren we er weer met de hamvraag: "zijn we als mens de atmosfeer van de aarde aan het aanpassen?" Keeling besloot metingen te doen op een vulkaan, Mauna Loa, in Hawaï. Hier waren bijna geen menselijke invloeden en op de hoogte van de vulkaan¹ had je een goede mix van gasen. Goed genoeg om de achtergrondconcentratie van de atmosfeer te meten. Hij herhaalde de metingen en zag dat de CO₂-concentratie toenam over de tijd. Dus, in 1965 hoorden we president Lyndon B. Johnson daar met een speech, om te zeggen dat we door fossiele brandstoffen de samenstelling van de atmosfeer aanpassen.

Er volgden enkele belangrijke publicaties. Zo bleek dat CO₂ de temperatuur

¹ Ik hoor je al denken 'een vulkaan stoot toch ook uit'? Tja, Hawai heeft alleen vulkanen die zo hoog gaan. Bovendien werden er correcties uitgevoerd voor mogelijke vervuilingen van de vulkaan zelf

“In 1820 berekende Fourier dat een object ter grootte van de aarde, zo ver van de zon verwijderd, eigenlijk niet zo warm kon zijn als het was”

deed stijgen, maar ook dat zwavel de aarde afkoelt. Dit zorgde voor een nieuw probleem, namelijk 'global cooling'². Nu, voor die zwaveluitstoot werd vlug een oplossing gevonden, simpelweg filters plaatsen op je schoorsteen. Gezien zure regen, ook veroorzaakt door zwaveluitstoot, niet zo aangenaam was, werd dit dus snel aangepakt [1,2].

NAAR EEN GLOBALE AANPAK

In 1981 voorspelde Hansen, een van de bekendste klimaatonderzoekers, het klimaatverloop voor de toekomst. Een voorspelling die zeer dicht zit bij wat we nu meten. In 1987 staat hij voor het congres om te zeggen: "we zijn er zeker van". "We beïnvloeden de atmosfeer, er is een opwarming en wij hebben ons aandeel. Aja, en het gaat rap. De eerder voorspelde opwarming over millennia zijn nu eeuwen geworden."

Ondertussen bevond de discussie zich al op wereldniveau. In 1988 zaten de VN samen en richtten het IPCC op. Dit is een politieke organisatie waar experts van alle landen samenzitten met de vraag wat er aan de hand is met het klimaat en welke aanbevelingen nodig zijn. Meer dan 190 landen keurden het IPCC-rapport goed. Vervolgens zag het Kyoto-protocol het levenslicht. Dit was een redelijk vrijblijvend protocol. In de tussentijd verschenen verschillende IPCC-assessment rapporten.

Hoewel in het eerste rapport de conclusies redelijk terughoudend waren, volgden er in het tweede rapport (1995) al sterkere conclusies. Kort samengevat: Het is echt een probleem, we weten niet hoe snel en hoe zwaar de gevolgen zijn. Het derde rapport (2001) luidde: het probleem is niet weg, het is zelfs erger en we zouden toch beter nu een andere richting uitgaan.

² Nog steeds populair bij uw lokale klimaat-onkenner

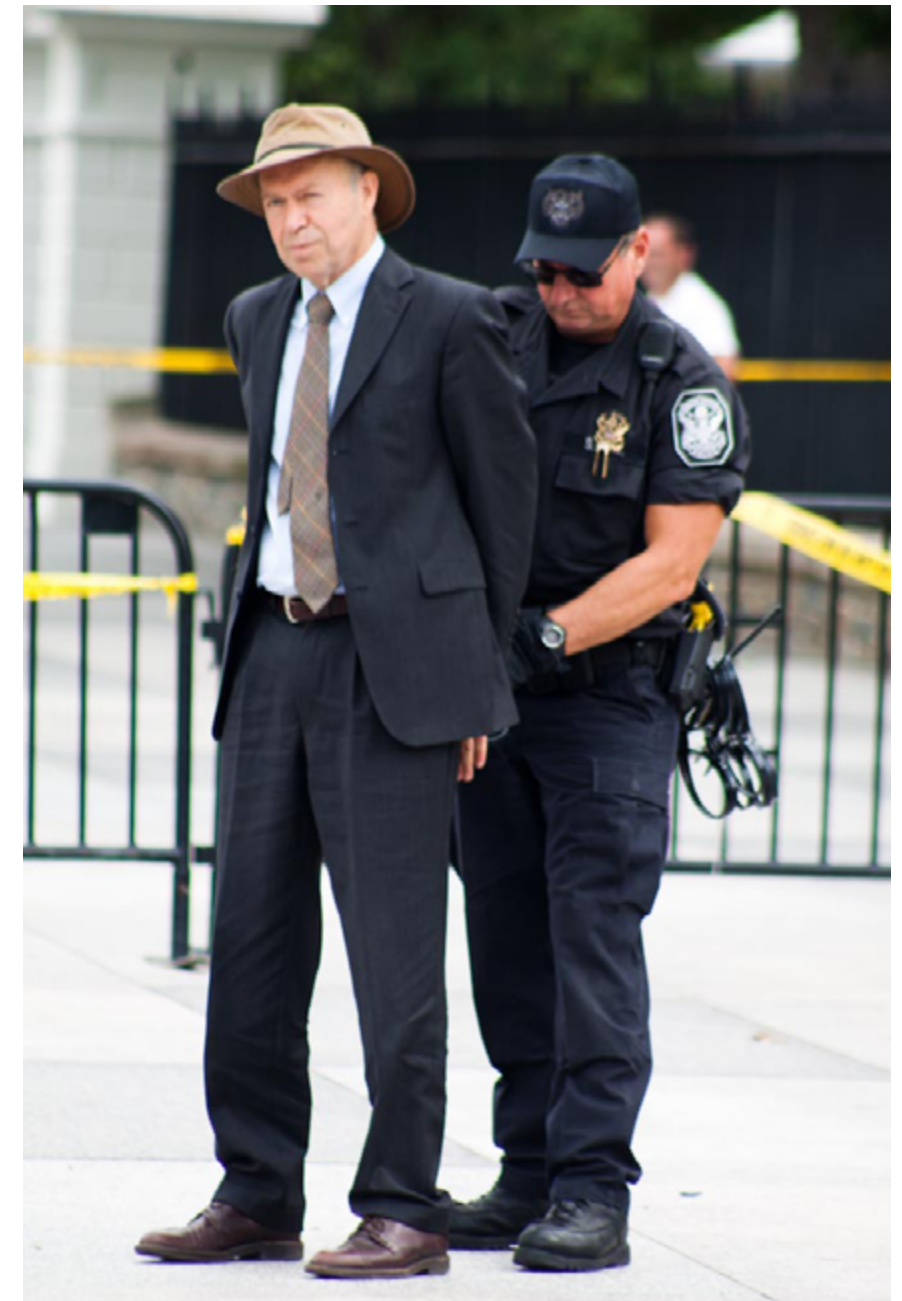
2007, het vierde rapport, lijkt een beetje op dat van 2001 met nieuwe modellen..

Dan kwam het vijfde rapport in 2013. Daarbuiten kwamen er ook specifieke rapporten, zoals het 1,5-graden-rapport. De rapporten werden slechter en slechter. Nochtans, was (en is) er nationaal

maar weinig beweging. Dus hoe zit het nu met het 2021 rapport[1,2,3]?

HET IPCC-RAPPORT VAN 2021

Enkele weken geleden kwam het zesde IPCC-rapport uit. Dit rapport, gebaseerd op 14.000 studies, is redelijk bot. Zo stelt het letterlijk: "It is unequivocal that human influence has warmed the atmosphere, ocean and land". De hoofdreden waarom het zo sterk geformuleerd wordt, is dat de afgelopen tijd de wetenschap nog preciezer is geworden. Een andere belangrijke conclusie is dat de hoeveelheid CO₂ en andere uitstoot-

In 2013 werd Hansen gearresteerd terwijl hij samen met andere klimaatactivisten protesteerde tegen de aanleg van een pijplijn voor ruwe olie.

© Tarsandsaction

“De snelheid van de stijging van de zee is verdubbeld sinds 2006, de afgelopen vier decennia waren telkens weer warmer dan de voorgaande”

gassen in de atmosfeer zo hoog is dat de effecten die we vandaag zien, droogtes, stortvloeden en hittegolven, zullen verergeren de komende 30 jaar. De ijskappen in Groenland en West-Antarctica blijven smelten tot het einde van de eeuw en de zeespiegelstijging gaat door voor minstens 2000 jaar.

Bepaalde veranderingen versnellen ook. De snelheid van de stijging van de zee is verdubbeld sinds 2006. Hittegolven zijn significant warmer geworden sinds 1950. Marine hittegolven verdubbelden in frequentie de laatste 40 jaar. Bovendien werden de afgelopen vier decennia steeds warmer.

HET IS NOG NIET TE LAAT?

Maar als laatste 'take away': we kunnen nog steeds iets doen. Het rapport beschrijft vijf toekomstscenario's, met verschillende stappen om de emissies te reduceren. Bij elk scenario wordt de 1,5 graden gehaald in 2040, je weet wel, de ambitieuzere doelen van Parijs in 2015. In de meeste gevallen zal de opwarming doorgaan voor de rest van de eeuw. Worst case: een toename van 3 tot 6 graden Celcius tegen 2100. Maar een agressievere aanpak zou de toename kunnen tegengaan en zelfs doen terugzakken

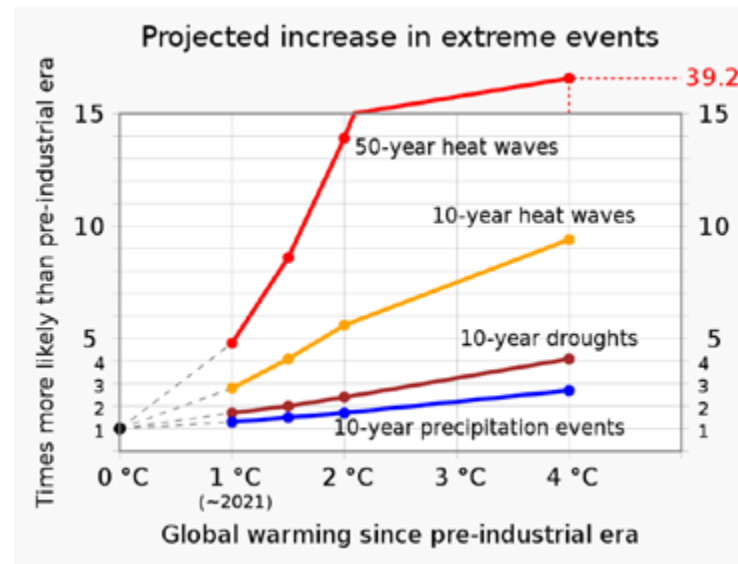
onder de 1,5°C in de tweede helft van deze eeuw. Dit zou veel rampen kunnen voorkomen. Ter illustratie: Neem een eens in de 50 jaar terugkomende hittegolf. De kans op het voorkomen van zo een hittegolf is al 5 keer vergroot bij onze huidige 1°C opwarming. Bij 1,5°C zou de kans 8 keer vergroten en bij 2°C 14 keer. Bij 4°C zou dit 39 keer zo erg zijn[3,4,5].

Dus hier zitten we nu, zes rapporten later, met de vraag of dit het moment zal zijn dat de wereld in beweging brengt? Het is vanzelfsprekend dat we niet mogen opgeven, maar hoe overtuigen we de grote massa? Vaak worden klimaatactivisten afgeschilderd als paniekzaaiers.

Vaak horen we dat we een positieve beweging moeten zijn. Maar is de tijd van fabeltjes niet voorbij? Mag je van roken niet zeggen dat het kan leiden tot longkanker? Hebben we geen recht op een pijnlijke waarheid in plaats van een zoete leugen?

Hoewel het al 5 na 12 is, mogen we niet opgeven en moeten we verder vechten voor een beter klimaat. De klimaatbewegingen worden steeds groter, en zullen blijven groeien. Zoals ik op 10 oktober in Brussel hoorde:

“We are unstoppable, another world is possible”.

Bronnen

[1] Mason, J. (2020). The history of climate change. Skeptical Science. Retrieved October 10, 2021, from <https://skepticalscience.com/history-climate-science.html>

[2] Meys J. (2019). Leven met onzekerheid 1. Retrieved October 10, 2021, from https://www.youtube.com/watch?v=E-u_wRe-T2o&t=1426s

[3] IPCC, 2021: Summary for Policymakers. In: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [MassonDelmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S.L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M.I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T.K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, and B. Zhou (eds.)]. Cambridge University Press. In Press.

[4] Dickinson T. (2021): 'Code Red for Humanity': New U.N. Climate Report Raises Alarm on Warming. Rollingstone magazine. Retrieved October 10, 2021, from <https://www.rollingstone.com/politics/politics-news/code-red-for-humanity-new-u-n-climate-report-raises-alarm-on-warming-1209561/>

[5] Fountain H. (2021): 5 takeaways from the major new U.N. climate report. New York Times. Retrieved October 10, 2021, from <https://www.nytimes.com/2021/08/09/climate/un-climate-report-takeaways.html>

DIVERSITEITSDAG

DOOR Stagair Guust

Hey iedereen! Ik ben Guust en ik loop stage bij JNM. Zaterdag 16 oktober vond de JNM-vormingsdag rond diversiteit plaats in Brussel. Daar kwam je te weten hoe je aan de slag kan gaan met diversiteit binnen je afdeling en leerde je meer over bepaalde diversiteitsthema's. Ik vertel je hoe ik deze diversiteitsdag heb ervaren als stagiair!

Het hele gebeuren speelde zich af in De Pianofabriek in Brussel, een gemeenschapscentrum dat een grote zaal ter beschikking stele voor ons die dag. We vertrokken al vroeg, hingen vlaggen en posters op, maakten koffie en thee en er was zelfgemaakte appelcake voorzien. Iedereen stond klaar om de JNM'ers te ontvangen.

Ik vond het wel spannend omdat het voor mij de eerste keer was dat ik deelnam aan een activiteit waarbij ik ook nieuwe gezichten zou zien. Door de pandemie werkte ik tijdens mijn vorige stageperiode vooral thuis achter mijn computer. Het motiveerde mij juist om mee te werken aan een vorming met nieuwe en leuke mensen. Niet iedereen kende elkaar, dus begonnen we met een korte kennismaking. Om elkaar wat te leren kennen maar ook om eens te polsen hoe het zat met de diversiteit binnen de afdelingen en om te kijken welke verwachtingen ze hadden.

werken aan diversiteit". Uit de interessante stellingen vloeiden er nog interessantere antwoorden en meningen voort. Tijd om door te gaan naar de volgende stap: de draagkracht onderzoeken. Maar eerst een krachtspelletje als energiser! Iedereen moest in groepjes van drie staan en twee personen moesten iemand zo hoog mogelijk houden om te kijken wie de grootste 'draagkracht' had ;-)

De sfeer zat er weer goed in en we konden verder. Iedereen kreeg even de tijd om een aantal acties te bedenken. Iedereen schreef elke actie op een post-it en die plakten we dan op een bord, gerangschikt per thema. We werkten namelijk met de 7 B's van toegankelijkheid: beschikbaarheid, betaalbaarheid, begrijpbaarheid, bereikbaarheid, bruikbaarheid, bekendheid en betrouwbaarheid. Dit wisten de deelnemers niet en het was dus de bedoeling dat ze de 7 B's konden raden aan de hand van de voorbeelden. Bijna

alle B's waren geraden maar bij de laatste lukte het niet. Als alternatief zouden we deze dan in het oor fluisteren van een deelnemer die de B moest uitbeelden, maar een valsspeler spiekte in de brochure en verklapte het antwoord.

De 7 B's werden nog eens goed uitgelegd, zodat iedereen het begreep en ermee aan de slag kon. Nu dat iedereen wat meer inspiratie kreeg, gingen we terug aan de slag! We vormden groepjes op basis van interesse en elk groepje werkte een activiteit uit. Deze activiteiten deelden we met elkaar zodat we van elkaar konden leren en om er later dan misschien mee aan de slag te gaan!

De middagpauze vulden we met heel lekkere vegetarische en veganistische broodjes en we hadden even de tijd om onze benen te strekken en wat te socializen met elkaar. In de namiddag kregen we twee externe organisaties over de vloer: JES en LEJO.

JES praatte over nieuwkomers en vluchtelingen binnen het jeugdwerk en LEJO over bijzondere jeugdzorg. Je moest een keuze maken, en ik koos de vorming van JES over nieuwkomers en vluchtelingen binnen je afdeling. Het was een heel interactieve en vooral leerrijke vorming. Als stagiair was het voor mij heel nieuw maar super interessant. Ik heb veel nieuwe dingen bijgeleerd van deze presentatie. De sessie eindigde met een Kahoot quiz, die ik won!

Om de diversiteitsdag af te sluiten kwam Senne Mispion spreken over genderinclusiviteit binnen het jeugdwerk. Het was een basisvorming rond gender en seksuele diversiteit en inclusiviteit. Als je wil werken rond deze thema's, maar niet goed weet hoe je er kan aan beginnen, was het zeker een aanrader om deze vorming te volgen.

Ik vond het echt een heel leuke en leerrijke dag en raad iedereen zeker aan om er de volgende editie ook bij te zijn!

NIEUWS UIT NATIONAAL

STARTDAGEN AOP EN AOO IN LEUVEN

In het weekend van 25 en 26 september waren er weer de startdagen. De ideale activiteit om als JNM-afdeling het werkjaar te beginnen en mensen kennis te laten maken met JNM. De Afdelingsondersteuningsploeg (AOP) steunde de afdelingen door een pakket te voorzien met promotiemateriaal en gadgets, in samenwerking met de communicatieploeg (CP). Er stonden weer een pak leuke activiteiten op het programma, zoals de bomen beschermen tegen de slechteriken, het grote gebrekenspel, een spel rond het thema "Wat Als?", en nog veel meer! Op woensdag 20 oktober werd het eerste afdelingsondersteuningsoverleg (AOO) gehouden in Leuven. Er werd deze dag vooral ingezet op de kennismaking tussen de ploegen en de RAC'ers.

KLIMAATMARS

Op 10 oktober was er EINDELIJK, na anderhalf jaar, terug een klimaatmars in Brussel. 50.000 mensen kwamen op straat waaronder 230 JNM'ers. Je leest er alles over op pagina 14. Het is nu wel heel duidelijk dat de klimaatmarsen geen dode hype zijn van 2019 en dat er nog altijd veel bezorgdheid heerst. Het klimaat is en blijft een actueel thema. Met de klimaatmars willen we een duidelijk signaal geven aan onze nationale en internationale beleidsmakers: "Het is nu tijd, het is nu aan jullie!"

EEN GLOEDNIEUWE WWW.JNM.BE

In het voorjaar van 2022, letterlijk binnen enkele maanden dus, schieten we een nieuwe JNM-website in de lucht. Overzichtelijker, op veel vlakken performanter, aantrekkelijker. Achter de schermen verzette de websiteploeg al een berg werk: JNM'ers bevragen, mogelijkheden bespreken, keuzes maken (helaas blijkt niet alles wat we graag willen, of soms zelfs nodig vinden, ook realistisch, want elke extra optie betekent extra geld), in overleg gaan met de webbouwers... Nu is het aan die webbouwers om met al hun kennis en kunde onze nieuwe website echt vorm te geven.

Was die nieuwe website nodig? Ja, toch wel. De organisatie die de huidige website maakte, is volledig gestopt met websites maken en ondersteunen. Speciaal voor JNM toonden ze zich bereid om nog wat langer in te springen bij problemen, maar vanaf midden 2022 gaat de stekker er definitief uit.

Het proces naar de nieuwe website was lang, maar dat was ook nodig om het op zo een manier te doen dat we voldoende JNM'ers konden betrekken en het ook echt een plek van en voor JNM'ers zou worden. Van gewone leden en ouders, over werkmiezen, tot afdelingsbestuursleden en het Hoofdbestuur. Elke JNM'er moet er de informatie vinden die hij/zij/die zoekt. Wat zeg ik? Iedereen, ook elke (nog)-niet-JNM'er!

Houd de komende maanden je mailbox, de website, en de sociale media van JNM in de gaten. Je zal er nog over horen: www.jnm.be

Deze afbeelding is geen weergave van hoe de nieuwe website er in werkelijkheid zal uitzien.

WIE ZIJN SNUIT? OVER HET NIEUWE JEUGDAANBOD VAN NATUURPUNT

DOOR HELENA THEUWISSEN EN ROBIN VAN DEN BROECK

"Natuurpunt wil zoveel mogelijk kinderen naar buiten krijgen in de natuur, samen met hun gezin, grootouders, opvoeders... We willen dat iedereen zichzelf kan zijn in de natuur, plezier kan beleven en kan ravotten. Daarom lanceren we nu SNUIT, het buitenpretloket van Natuurpunt."

Aan het woord is Floortje, coördinator Jeugd bij Natuurpunt in Mechelen. Sinds 2020 gaat al haar tijd naar de uitwerking van het jeugdtraject van Natuurpunt en ze is dan ook de geknipte persoon om ons meer te vertellen over SNUIT, het jeugdaanbod van Natuurpunt.

Bij SNUIT ligt de focus niet op educatie maar op beleving, je laten inspireren door de natuur. De impact op kinderen is veel groter als je hen iets laat beleven. Onderzoek wijst ook uit dat mensen die als kind in aanraking komen met de natuur, een betere psychologische ontwikkeling hebben en hoe meer leuke herinneringen je als kind hebt in de natuur, hoe groter de kans dat je je later, als volwassene, wil inzetten voor de natuur. En, mooi meegenomen, ook het immuunsysteem van kinderen die vaak in de natuur vertoeven, is beter.

SAMEN DE DEUR UIT

SNUIT is er echt voor kinderen, zo tussen vier en twaalf jaar, maar de activiteiten zijn bedoeld voor het hele gezin. We bouwen dus geen jeugdwerking uit met vaste activiteiten op vaste momenten waar kinderen zonder hun ouders, of zonder begeleiding, heen kunnen. We kijken ook nog wat SNUIT kan betekenen in scholen om zo elk kind te bereiken. Veel Natuurpuntafdelingen hebben al aanvragen van scholen om activiteiten te organiseren. Dus willen we hen tegen 2023 met SNUIT ook kunnen inspireren

en ondersteunen om zo een heel brede, diverse groep kinderen te bereiken.

ER OP UIT, MET SNUIT

Voor we met SNUIT op de proppen kwamen, dachten we aan 'Buiten!'. Maar dat klinkt nogal... alledaags. En er hangt ook een beetje een negatieve bijklank aan, denk maar aan 'buitensluiten'. Een communicatiebureau zorgde voor een frisse blik en kwam met SNUIT op de proppen. Er is de link met dieren, veel dieren hebben een snuit, maar ook de snoetjes van kinderen noemen we soms 'snuit'. Het paste mooi in het idee om voor de jongere kinderen een zachtere aanpak te hanteren en voor de oudere kinderen een wat stoutere. Belangrijk is dat de link met buiten er nog inzit door dat het

"SNUIT is er echt voor kinderen tussen vier en twaalf jaar, maar de activiteiten zijn bedoeld voor het hele gezin"

woord 'uit' ook in snuit voorkomt. Het past in het thema dat we willen creëren en er zijn veel leuke afgeleiden, zoals snuitdagen, snuiten...

SNUIT IN DE GROTE NATUURPUNT-FAMILIE

Het was, en is, zeker een zoektocht naar hoe we SNUIT inpassen in de werking van Natuurpunt. SNUIT is geen project op zichzelf, maar moet worden ingebed in alle aspecten van Natuurpunt, verankerd raken in onze werking. Liefst wordt al het bestaande aanbod voor kinderen op termijn Snuit en als we iets nieuws introduceren, stellen we ons meteen de vraag: 'hoe kunnen we SNUIT integreren?'.

Via interne netwerkmomenten, formats, draaiboeken en vormingen zullen we afdelingen een kader bieden om mee te werken. Die interne uitwisselingen zijn nodig om ervoor te zorgen dat SNUIT overal in Vlaanderen tot leven kan komen. En, we willen zeker ook aan gezinnen en aan JNM vragen hoe we kinderen kunnen blijven aanspreken. Je merkt wel dat het een meerjarenplan vraagt om SNUIT bij het personeel, in alle diensten, maar ook bij afdelingen,

wergroepen, vrijwilligers, bezoekers-centra... ingang te laten vinden.

DE WEG NAAR SNUIT

SNUIT kwam er ook niet zomaar van vandaag op morgen. Natuurpunt CVN begon in 2015 te denken over de vraag hoe we kinderen meer kunnen aanspreken. Voor Natuurpunt als organisatie is het ook belangrijk om hierop in te zetten. Zo blijven we verjongen en voorzien we in opvolging. Maar het echte startschot van SNUIT ligt in augustus 2020. Toen viel de beslissing om er een blijvend traject van te maken, er ook 1,5 personeelslid op te zetten en financiering te voorzien. Nu, iets meer dan een jaar later, zijn we klaar om onze merknaam te lanceren: SNUIT!

Op 7 en 8 mei 2022 lanceren we SNUIT tijdens de 'Wilde Snuitdagen' in de bezoekerscentra. Zo willen we meer naamsbekendheid te creëren. Dit weekend kende dit jaar al een groot succes en lokte veel kinderen naar buiten. Vanaf 2023 betrekken we graag ook alle afdelingen zodat ze zeker in dat weekend SNUIT-activiteit kunnen doen, misschien zelfs in samenwerking met JNM.

SNUIT EN JNM

Die samenwerking is ook belangrijk, want we willen dat JNM en SNUIT een aanvulling zijn op elkaar, niet dat kinderen moeten kiezen. Hoe meer enthousiasme er bij kinderen leeft over natuur, hoe beter voor iedereen. Geïnteresseerde kinderen zullen doorstromen

“Geïnteresseerde kinderen zullen doorstromen naar JNM, en eens ze twaalf jaar zijn lijkt die stap helemaal logisch”

naar JNM en eens ze 12 jaar worden, lijkt de stap naar JNM helemaal logisch. We zullen ook voortdurend met elkaar in contact staan en alles samen bespreken. Sinds 2020 is JNM betrokken in heel dit traject. Veel Natuurpunt-vrijwilligers en -werkers zijn oude sokken van JNM en we zien JNM als een heel belangrijke partner, zowel lokaal als nationaal. SNUIT is een project dat voor beide organisaties aanvullend en versterkend kan zijn op lange termijn. JNM'ers die oude sok worden kunnen na hun JNM-tijd ook weer doorstromen naar Natuurpunt en zo maken we de cirkel weer rond.

Het hele traject loopt in samenwerking met Pieter Becuwe (oude sok van JNM, met een giga-groot JNM-hart) om te zorgen voor een goede samenwerking. We brengen elkaar op de hoogte van de stappen die we zetten en als we zien dat we in elkaars vaarwater zitten, bespreken we dat meteen, zodat we kunnen samenwerken in plaats van naast elkaar werken. Het idee leeft om later ook te kijken hoe we samen activiteiten kunnen organiseren, zoals bijvoorbeeld op de hierboven vermelde 'Wilde Snuitdagen', zodat kinderen daarna zowel naar JNM gaan als naar SNUIT-activiteiten komen.

SNUIT TREKT DE WIJDE WERELD IN

Bij de lancering in mei gaat de SNUIT-website online, maar dat is nog een basic versie. In mei stellen we ook een buiten-spielboek voor, gericht op gezinnen, met 12 plekken in Vlaanderen met speelna-tuur, aangevuld met enkele doe-acti-viteiten. De bezoekerscentra steken we in een SNUIT-bad, met banners en een toegangspoort en het huidige aanbod voor kinderen 'versnuiten' we.

De uitgebreide versie van de SNUIT-website lanceren we in het najaar van 2022, met een kaart en een activiteiten-kalender. Over de jaren heen wordt het aanbod versterkt. Ook in gebieden zon-der bezoekerscentrum gaan we op zoek naar speelkansen, versnuiten we het bestaand aanbod en voorzien we nieuw aanbod. We plannen nog heel wat brainstorm om samen met Natuurpun-ters uit te vlooien hoe we dit alles precies kunnen aanpakken. SNUIT is geen 'af' product, het is een 'SNUIT in progress'.

(Lokale) bezorgdheden? Contacteer de AOP (opperracc@jnm.be) of bovo@jnm.be

VERDER NOG

DE KAT

DOOR Jorik Maes

Als echte natuurliefhebber trekt iedere JNM'er wel eens graag het bos in om 'vanalles' te spotten. Er wordt ons altijd geleerd hoe we dit met veel respect en liefde kunnen doen. Nu mogen we niet vergeten dat de natuur in veel vormen voorkomt en ook onze geliefde huisdiertjes met veel liefde en respect behandeld willen worden. Dus geef ik jullie wat tips over hoe je dit kan aanpakken. En... laten we beginnen met de schattigste der viervoeters: de kat!

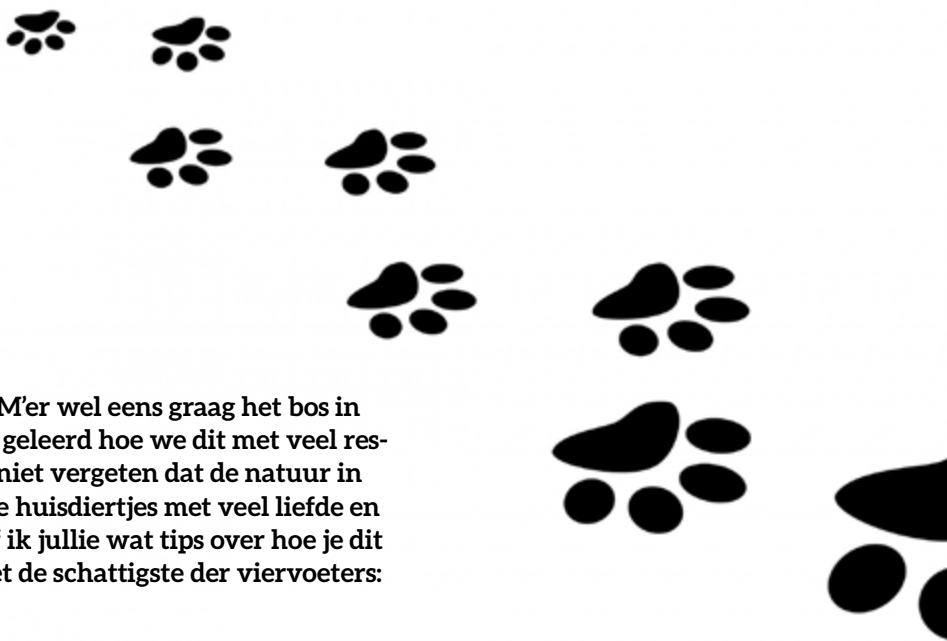
EEN SOCIAAL DIER?

Een kat is geen sociaal dier, ze kan perfect alleen gehouden worden. Katten leven in het wild alleen of in kleine sociale groepen, die door de kat zelf gekozen worden. Vaak steken mensen katten samen die het niet met elkaar kunnen vinden. Dit is heel moeilijk te zien en iets te uitgebreid om er hier op in te gaan.

Maar als je meerdere katten wil houden, voorzie je best verschillende krabplaat-sen, slaapplaatsen en drinkbakken (het beste: aantal katten +1). Zo heb je meest kans dat je katten met elkaar overeen-komen.

SOMS BIJT MIJN KAT, SOMS NIET

Iedereen kent het, je bent je kat aan het aaien en ineens wil ze niet meer. Katten geven eigenlijk vrij goed aan of ze willen geaaid worden of niet, maar wij letten er meestal niet op. Wat je moet doen: kijk naar de snorharen. We kunnen katten hun snorharen indelen in drie standen: ze wijzen naar voor, naar opzij of naar achter. Dit kan je zien als een spelletje warmer/kouder: snorharen naar voor = warmer (heel leuk), snorharen naar opzij = lauw, snorharen naar achter = kouder (stop ermee).

MEER KATTENWEETJES

- Als je kat van je wegloopt heeft ze waarschijnlijk genoeg gehad. Als ze meer wil, komt ze wel terug.
- Staar nooit naar je kat, staren wordt in het wild gezien als een hoge vorm van agressie.
- Als een kat traag knippert met haar ogen is dit een teken van rust.
- Katten die aan het meubilair krabben, zetten hun territorium af. Dit doen ze op de plaats waar de meeste mensen en dieren lopen. Als je wil dat ze stoppen, zet dan een krabpaal op deze plek (een krabpaal in een hoek zetten, werkt meestal niet).
- Als een kat in een bolletje ligt is ze niet aan het slapen, ze wil gewoon met rust gelaten worden.

MAAR WAAR WIL MIJN
KAT GEAID WORDEN?

We mogen niet vergeten dat aaien iets heel menselijk is. Het kan dus zijn dat je kat het helemaal niet leuk vindt. Maar denk je dat je kat het tof vindt en wil je de leukste plekjes kennen? Katten uit dezelfde sociale groep wrijven tegen elkaar als ze elkaar tegenkomen, ze doen dat waar hun geurklieren zitten om zo hun geur te mengen (daarom wrijven ze ook met hun kop tegen je heen).

De plekken waar deze klieren zitten, zijn op de foto hieronder aangeduid. Dat zijn ook de plekjes waar je je kat het best kan aaien en krabben. Je moet maar zien wat je kat het leukste vindt. Hoe? Kijk naar de snorharen ;)

DENK HIER ALTIJD AAN!

Al deze tips en regels zijn hier vrij simplistisch uitgelegd en gemaakt voor de algemene huiskat.

Maar... elke kat is anders en niet elke kat zal dus volgens deze voorstellingen reageren.

PLANTAARDIG OF DIERLIJK
HOE ZIT DAT NU WEER MET TEKORTEN?

DOOR Viktor Proesmans

Plantaardige diëten zijn in. Jaar na jaar eten we met ons allen minder vlees, en ook bij zuivel lijkt er een lichte daling in gang gezet. Om die reden bracht de Hoge Gezondheidsraad dit jaar een nieuw rapport uit over plantaardige diëten. Hun conclusie? Plantaardige diëten hebben meerdere voordelen, het is beter voor het milieu en het kan het aandoeningen als obesitas, diabetes, bepaalde kankers en hart- en vaatziektes voorkomen. Toch is er de bezorgdheid dat een plantaardig dieet mogelijks leidt tot een tekort aan bepaalde voedingsstoffen zoals eiwitten, sommige vetzuren, vitamine D, calcium, vitamine B12, ijzer, zink en jodium.

Belangrijke vragen zijn natuurlijk welke voedingsstoffen we minder, of anders, binnenkrijgen als we enkel plantaardige producten verbruiken, en waarvoor die voedingsstoffen dienen. Het is onmogelijk om dit allemaal in één artikel te verwerken, dus belichten we vandaag vitamine A en omega 3.

VITAMINE A

Snelle quizvraag: wat zijn wereldwijd de vier meest gemeten voedingstekorten? De meeste onder jullie zullen wel tot ijzer komen. De al wat meer pientere zullen calcium en zink nog wel kunnen bedenken. Maar wat veel mensen niet weten is dat vitamine A ook tot deze groep hoort.

Nu, de aandachtige lezer zal stellen “Viktor, wtf vitamine A stond niet in het lijstje van de Hoge Gezondheidsraad, hoezo tekort?”. Het antwoord op die vraag is simpel, in westerse diëten komt vitamine-A-tekort nauwelijks voor. Het zijn voornamelijk ontwikkelingslanden waar dit probleem zich stelt. Toch ga ik het bespreken omdat de vitamine uit plantaardige diëten anders is en bovenal, omdat Vitamine A awesome is.

Vitamine A, waar is ‘t goed voor?

Als jonge kinderen hebben de meeste onder ons wel vaak gehoord dat we wortels

“Eén van de voornaamste functies van vitamine A speelt zich af in je ogen”

moeten eten om goede ogen te krijgen. Of dat je vitamine A nodig hebt om in het donker te kunnen zien. En inderdaad, een van de voornaamste functies van vitamine A speelt zich af in je ogen.

Zo gebruikt het weefsel in je ogen vitamine A om zich te ontwikkelen en de juiste dingen aan te maken om je ogen te bevochtigen. Verder gebruiken je ogen

DISCLAIMER
Dit artikel is louter informatief en heeft niet tot doel om supplementen of bepaalde diëten te promoten. Indien je denkt aan supplementen, bespreek dit dan eerst met je huisarts.

vitamine A om licht waar te nemen en een impuls door te sturen naar je hersenen. Dit is ook de reden dat vitamine A zorgt dat je in het donker kan zien. Zo zitten er twee types cellen in je ogen: staafjes en kegels. Kegels nemen licht en donker waar en zorgen dat je in het donker kan zien. Staafjes zorgen ervoor dat je kleur en contrast ziet.

Zowel kegels als staafjes hebben nood aan vitamine A om te werken. Indien je echter een tekort hebt aan vitamine A zal je lichaam prioriteiten stellen. Het is immers nuttiger je vitamine A te sparen om doorheen de dag te kunnen zien dan om alles te gebruiken om ‘s nachts wat beter te zien in het donker. Verder is overdag licht kunnen zien ook belang-

Waar zit vitamine A dan in? En hoe zit dat bij vegans?

Nu we allemaal weten hoe geweldig vitamine A is, komt de vraag hoe het zit met die vitamine A in onze voeding.

Je hebt 2 types vitamine A: vitamine A uit plantaardige bronnen en vitamine A uit dierlijke voedingsproducten. De dierlijke versie heet 'retinol' en kan meteen worden gebruikt door het lichaam. De naam retinol verwijst niet toevallig ook naar de retina, de plaats in het oog waar je meest vitamine A kan vinden. De plantaardige versie van vitamine A komt uit een verzameling van stoffen die ook wel 'carotenoïden' worden genoemd (inderdaad, vernoemd naar wortelen .p). Je kan ze herkennen aan de rode, oranje of gele kleur die ze aan groenten en fruit geven.

Toch is het ook mogelijk te veel vitamine A binnen te krijgen, pas dus zeker op met blind supplementen nemen.

De slimmerken onder jullie zullen nu door het raam kijken en al vlug denken “maar wacht eens, wacht eens, blaadjes aan de boom zijn eerst groen, maar krijgen daarna een rode/oranje kleur”. En inderdaad, chlorofyl, die stof die een groene kleur aan blaadjes geeft komt samen met carotenoïden voor. Dus in blad-groene groenten kan je ze net zo goed carotenoïden vinden. Het is echter wel zo dat van de meer dan 600 types carotenoïden, slechts 10% kan worden omgezet naar vitamine A, (de zogenaamde provi-

Fun fact
De nog grotere slimmeriken onder ons denken waarschijnlijk “hmm... als carotenoïden groenten een gele of oranje kleur kunnen geven, kunnen ze dat dan ook bij ons doen?” En inderdaad, ook dit lijkt te kloppen. Bij een studie in 2017 bleek dat als je mensen veel beta-carotenen (een specifieke type carotenoïden) geeft, hun huidskleur een tint roder wordt én, dat ze ook aantrekkelijker werden bevonden. Plantaardig kan dus zeker ook sexy zijn

tamine A). Deze provitamines zijn echter niet meteen bruikbaar, het lichaam moet ze eerst omzetten naar retinol. Het is dus een tikkeltje trager, en als je weinig geluk hebt in het genedepartement ook een stuk minder efficiënt.

Hoe de opname van vitamine A bevorderen?

- Vitamine A is vetoplosbaar, opname gaat makkelijker met vet.
- Pureren van groeten zorgt er ook voor dat we vitamine A makkelijker opnemen.
- Vitamine E helpt bij de opname van vitamine A uit planten.

OMEGA 3

Na vitamine A is dit hier het vetzuur dat regelmatig te weinig wordt gegeten bij plantaardige diëten, zoals ook aangehaald wordt in het rapport van de Hoge Gezondheidsraad. Verder weet ik dat Jiri (de beroemde biscuitoloog en dokter) er een snerthekel aan heeft iedere keer ik over omega 3 begin, daarom licht ik het maar al te graag toe

Waar komt Omega 3 vandaan?

Omega 3 is een meervoudig, onverzadigd (vloeibaar bij kamertemperatuur en in de frigo) en essentieel vetzuur. Wat met een essentieel vet bedoeld wordt, is dat je lichaam het niet zelf kan aanmaken, maar het wel nodig heeft. Heel lang dacht men dat enkel omega 6 (de tegenhanger van omega 3) essentieel was.

Bij een experiment op muizen in 1929 leken de muizen perfect zonder omega 3 te kunnen leven, maar niet zonder omega 6. Dit werd gedacht bij mensen ook het geval te zijn tot in 1982 een 6-jarig meisje in het ziekenhuis werd opgenomen vanwege een schotwonde in de buik. Voor 5 maanden kon ze niets eten en werden alle noodzakelijke voedingsmiddelen geïnjecteerd. Deze injectie bestond uit vitamines, mineralen en saffloerolie (rijk aan omega 6, niet zozeer aan omega 3). Het arme meisje werd gevoelloos, zwak, kon niet meer lopen en kreeg psychische klachten. Iets dat nooit eerder werd gezien bij vetvrije injecties. Wat er in de realiteit misging was, dat het meisje te weinig omega 3 binnenkreeg en dat

Ik weet dat Jiri er een snerthekel aan heeft wanneer ik over omega 3 begin, daarom licht ik het maar al te graag toe”

toename in omega 6 dit probleem nog erg verslechterde. Toen de artsen besloten over te schakelen naar sojaolie leken de problemen zich gelukkig op te lossen.

Omega 3: hoe werkt het?

Net zoals bij vitamine A moet het lichaam plantaardige bronnen van zowel omega 3 als omega 6 omzetten.

In het geval van omega 6 krijgen we linoleenzuur (LA) binnen uit plantaardige bronnen die worden omgezet tot arachidonisch zuur (AA). Omega 6 wordt gezien als ontsteking-stimulerend, en soms zelfs als slecht. Dit is echter niet helemaal waar. Het lichaam heeft omega 6 nodig, al is dit over het algemeen rijkelijk aanwezig in een westers dieet.

Plantaardige omega 3 wordt alfalino-leenzuur (ALA) genoemd en wordt in het lichaam omgezet tot docosahexaeenzuur (DHA) of eicosapentaeenzuur (EPA) (beide komen veel voor in vis). In tegenstelling tot omega 6, is omega 3 ontstekingsremmend.

Het probleem hier is echter dat het lichaam hetzelfde mechanisme gebruikt om plantaardige omega 3 en omega 6 om te zetten. Een teveel aan omega 6 kan daardoor de omzetting van omega 3 te-

Een teveel aan omega 6 kan de omzetting van omega 3 tegenhouden en andersom”

genhouden en andersom. Bovendien kan een teveel aan meervoudig onverzadigd vetzuur ervoor zorgen dat je lichaam denkt dat het genoeg vetten heeft en de conversie in zijn geheel doen afnemen.

- Met oog op deze balans is er veel controverse in de literatuur, zo gaan er stemmen op om plantaardige oliën (rijk in omega 6) zoals zonnebloemolie te beperken. Andere, zoals Harvard bijvoorbeeld, blijven positief over deze oliën (en raden het zeker aan boven boter). Hun argument is dat plantaardige omega 6 niet schadelijk is omdat het lichaam het ook niet te veel zal omzetten als je te veel binnenkrijgt. Bij dierlijk omega 6 zijn ze dus minder positief. Verder raden ze ook aan om tweemaal per week vis te eten.
- In het rapport van de hoge gezondheidsraad wordt aangeraden 0.5% van je calorieën in omega 3 binnen te krijgen en 2% uit omega 6. Dat is een ¼ verhouding, de meeste westerse diëten hebben echter een 1/36 verhouding door het groot gebruik van plantaardige oliën.
- ALA dat niet wordt omgezet wordt naar DHA of EPA wordt gewoon als vet verbrand.
- Slechte 1-10% van ALA wordt omgezet in EPA, 0.5-5% in DHA. Dit is voor een deel dus afhankelijk van de hoeveelheid omega 6.

Waarom is het nodig?

Omega 3 is over het algemeen belangrijk voor hart- en vaatziektes en omdat het ontstekingsremmend is. Ook wordt omega-3-consumptie, zeker op jonge leeftijd, gelinkt aan intelligentie.

DHA, specifiek, wordt gebruikt voor de huid, de ogen en de ontwikkeling van de hersenen. Bij de meeste dieren wordt voornamelijk DHA en niet zozeer EPA gevonden. EPA kan zeer ontstekingsremmend zijn en wordt soms met aspirine gebruikt. Verder lijkt uit sommige recente meta-analyse-data dat EPA ook een antidepressieve werking heeft. Al zou deze werking terug afnemen als je meer dan 1 gram per dag als supplement neemt.

Het kan een uitdaging zijn om genoeg omega 3 uit plantaardige bronnen te halen”

Waar zit omega 3 in?

Zoals jullie wellicht kunnen raden, kan het best lastig zijn om genoeg omega 3 uit een plantaardig dieet te krijgen. ALA is de voornaamste bron van omega 3 in een plantaardig dieet en de meeste voedingsproducten hebben een grote hoeveelheid LA die de conversie kan verminderen. Daarom wordt in sommige bronnen aangeraden om plantaardige oliën als zonnebloemolie of sojaolie af te wisselen met bijvoorbeeld olijfolie of canola olie (koolzaadolie). Dit blijft echter

controversieel, zoals eerder vermeld zijn Harvard en de American Heart Association positief over de meeste plantaardige oliën. Naast de oliën zijn plantaardige producten met veel omega 3 (ALA) ten opzichte van omega 6 (LA) bijvoorbeeld lijnzaad en chiazaad. Het kan echter uitdagend zijn om genoeg omega 3 uit plantaardige bronnen halen. Toch zijn er ook plantaardige bronnen van EPA en DHA zijn, namelijk zeewier en algen. Deze worden dan ook vaak gebruikt bij vegan supplementen.

Dat was dus een eerste toelichting in verschil in voedingsstoffen tussen plantaardige en dierlijke producten. Uiteraard zijn er veel meer verschillen zoals vermeld in het rapport van de Hoge Gezondheidsraad. Neem zeker een kijkje als je meer wil weten: www.health.belgium.be/nl/advies-9445-vegetarische-voeding

INSECT?!

Nationalius Secriatus - (internationaal secretaris) - "Ewout De Vos":
de verantwoordelijke en contactpersoon voor internationale contacten
en activiteiten

BUURORGANISATIES

Met onze burens, zoals Jeunes et Nature
en de Nederlandse Jeugdbond voor Na-
tuur, organiseren we jaarlijks een aantal
combi-activiteiten en zelfs -kampen!
Hiervoor is de INsect altijd op zoek naar
KC, dus als je interesse hebt, geef een
seintje!

Fluffy pels
voor aantrekking tot
Buurorganisaties

Kleurrijk schild
toont lid
YEE

YEE

JNM is lid van Youth and Environment
Europe (YEE), een Europees platform
voor jeugdorganisaties zoals JNM. YEE
organiseert verschillende internationale
projecten en activiteiten!

OP KAMP IN HET BUITENLAND

Wil jij voor JNM Nationaal of je afdeling
een buitenlands kamp organiseren? Heb
je inspiratie nodig, of wil je weten of er
al JNM'ers geweest zijn? Wees niet bang,
de INsect is er om te helpen!

VRIJWILLIGERSWERK

Als jongere zijn er veel mogelijkheden
om internationale ervaring op te doen,
vaak met subsidies! Dat kan bijvoorbeeld
via het Erasmus+ programma of het Eu-
ropean Solidarity Corps.

Gevoelige voelspriet
om elk **Buitenlands
kamp** te helpen

Sterke Poten om
JNM'ers te helpen in
Vrijwilligerswerk

Wil jij buiten de grenzen treden, alleen of op kamp, maar weet
je niet waar te beginnen? Contacteer de INsect.
Ik bijt niet, beloofd ;)

insect@jnm.be - Ewout De Vos
www.jnm.be/bestuur/jnm-als-organisatie/jnm-internationaal

Blijf op de hoogte van de INsect-werking via de FB-groep:
JNM-werkmieren

KERSTFLUIF

KOM VERKLEED!
EN WIN DE PRIJS

17/12
20u-5u

Opgeëistenlaan 455 - 9000 Gent
Minus One

€5 VVK
€6 ADK

JNM-KAARTSPEL

GROOT NIEUWS, de democratie wordt ingevoerd in kaartland! Weg met die koningen, dames en boeren en lang leve de (ja, door wat hebben we het vervangen???). Kaarten gaat nooit meer hetzelfde zijn, ga mee met deze revolutie en koop het JNM kaartspel!
VIVE LES ANIMAUX
6 euro

BOEK: DUURZAAM REIZEN

Het is koud buiten, je cursus is toch minder interessant dan je in het begin van het jaar dacht en je voeten hebben koud. Geen beter moment om weg te dromen en plannen te maken voor toekomstige reizen! Maar duurzaam op reis gaan, groener reizen en kiezen van het juiste vervoermiddel, HOE DAFAQ DOE JE DAT? Dit en nog meer kom je te weten in het boek over duurzaam reizen!
21,99 euro

JNM-DRINKFLESSEN

Ja het is zover, je dopper is al een aantal jaren aan het aftakelen en begint wat te lekken. Het is tijd dat hij oude sok wordt en plaats maakt voor een nieuwe generatie! DE NIEUWE JNM DRINKFLESSEN (en je kan er zelfs een sportdop bij kopen, voor de lompe en sportieve mensen onder ons).
16,50 euro

VARIATIE VOOR VOGELS

Net zoals wij hebben vogels ook graag wat variatie in hun eten. Met de winter is dat dik balen voor die dudes. Met de voedervariatie emmer voor vogels maak je ook hun kerst magisch! We gaan voor het vogel-familiefeest in de tuin, deze keer zonder de saaie nonkels en tantes!

JNM Winkel

Kortrijksepoortstraat 192 - 9000 Gent

jnm.be/winkel

Openingsuren:

Dinsdag tot vrijdag open van 14u tot 18u

1e zaterdag van de maand 10u tot 18u